

A Somogy Megyei Területfejlesztési Program Területi Hatásvizsgálata és Környezeti Értékelése

2021-2027

2021. június

Készítette:

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

1	A KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, HATÁSVIZSGÁLAT ÉS KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE	5
1.1	Az előzmények ismertetése	5
1.2	A tervezési folyamathoz való kapcsolódás	5
1.3	A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Somogy Megyei Területfejlesztési Programra	5
1.4	Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába	6
1.4.1	A társadalmi egyeztetés folyamata	6
1.4.2	A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során	6
1.5	Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek	6
1.5.1	A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása	6
1.5.2	Az alkalmazott módszertan	8
2	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ISMERTETÉSE	9
2.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések	9
2.2	A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása	12
3	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI	13
3.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája	13
3.1.1	Koherencia-vizsgálat – a Somogy Megyei Területfejlesztési Program összefüggése más releváns tervekkel	13
3.1.2	Konzisztencia-vizsgálat	16
3.2	A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása	17
3.2.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása	17
3.2.2	A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a program intézkedései elmaradnának	20
3.3	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása	21
3.3.1	Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése	21
3.3.2	Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok	24
3.4	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a környezetet érő hatások	27
3.4.1	Hatás a földre, talajra	27

3.4.2	Hatás a levegőre	28
3.4.3	Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ide értve az ár- és belvizeket is)	29
3.4.4	Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra	30
3.4.5	Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére	31
3.4.6	Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyon is)	32
3.4.7	Hatás a klímára	33
3.4.8	Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)	34
3.4.9	Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, helyi gazdaságra	35
3.4.10	Hatás a térszerkezetekre, területfelhasználásra	37
3.4.11	Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)	38
3.4.12	Hatás a környezettudatos magatartásra, életmódra	39
3.4.13	Hatás a honvédelemre	39
3.4.14	Hatás a hulladékgazdálkodásra	40
3.4.15	Hatás a természeti és ember által előidézett (antropogén) kockázatokra	40
3.4.16	Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére	41
3.4.17	A megvalósítás kumulatív hatása	41
3.4.18	Az országhatáron átterjedő környezeti hatások lehetősége	45
3.5	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósításának társadalmi hatásai	46
3.5.1	Népességre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások	46
3.5.2	Foglalkoztatásra gyakorolt hatások	46
3.5.3	Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások	47
3.5.4	A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások	48
3.5.5	Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások	48
3.5.6	A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások	49
3.6	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósításának gazdasági hatásai	50
3.6.1	A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások	50
3.6.2	Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások	50
3.6.3	A mezőgazdaságra gyakorolt hatások	50
3.6.4	Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások	51
3.6.5	Az idegenforgalomra gyakorolt hatások	52
3.6.6	A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások	52
3.6.7	Az energetikára gyakorolt hatások	53
3.6.8	A közlekedésre gyakorolt hatások	54
3.6.9	A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások	54
3.6.10	A térség versenyképességére gyakorolt hatások	55
3.7	A Somogy Megyei Területfejlesztési Program összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása	56
4	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ, KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE	58
4.1	Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése	58

4.2	Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre	65
4.3	A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása	67
5	JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI	68
6	KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA	71
7	KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ	72
ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE		
1.	ÁBRA: A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM CÉLRENDSZERE	9
1.	TÁBLÁZAT: PRIORITÁSOK ÉS BEAVATKOZÁSOK HOZZÁRENDELÉSE A TEMATIKUS CÉLOKHOZ	10
2.	TÁBLÁZAT: EGYES PRIORITÁSOK ÁLTAL POTENCIÁLISAN BEFOLYÁSOLT KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐ KATEGÓRIÁK	17
3.	TÁBLÁZAT: TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT NEGATÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	21
4.	TÁBLÁZAT: TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT POZITÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	24
5.	TÁBLÁZAT: KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐKRE KIFEJTETT HATÁSOK ÁTLAGA INTÉZKEDÉSENKÉNT	43

1 A KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, HATÁSVIZSGÁLAT ÉS KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE

1.1 Az előzmények ismertetése

Jelen hatásvizsgálat a Somogy Megyei Önkormányzat megbízásából készült a Somogy Megyei Területfejlesztési Program 2021. május 31-i elkészítését követően.

Célja, a 2021-2027-es időszakra tervezett Somogy Megyei Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása a szakmai és társadalmi egyeztetésekben résztvevők, valamint a döntéshozók számára.

A dokumentum az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban került elkészítésre:

- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; E rendelet 1. számú melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített területfejlesztési programra, így a megyei területfejlesztési programra is.
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről: a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét e rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el.
- A környezet védelméről szóló törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 44. § (1) bekezdése) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, vagy javíthatják a környezet állapotát; illetve, hogy a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet vagy a lakosságot.

Megbízott részéről a hatásvizsgálat elkészítéséért felelős: Janza Frigyes ügyvezető

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő környezetvédelmi szakértő: Mérei András

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő tájvédelmi szakértő: Dr. Valánszki István

1.2 A tervezési folyamathoz való kapcsolódás

A hatásvizsgálat szervesen kapcsolódik a területi tervezés folyamatába. A Somogy Megyei Területfejlesztési Program elkészítését követően annak környezeti, társadalmi és gazdasági hatásait vizsgáljuk ezen programszintű hatásvizsgálat keretében.

1.3 A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Somogy Megyei Területfejlesztési Programra

A környezeti, gazdasági és társadalmi konfliktusok feltárását követően, javaslatok kerültek megfogalmazásra ezek feloldására a 4.1-4.3. fejezetekben bemutatottak szerint. Javasoljuk ezek figyelembevételét az Integrált Területi Program (ITP) és a felhívások megyei kiválasztási szempontjainak részletes kidolgozásánál.

1.4 Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába

1.4.1 A társadalmi egyeztetés folyamata

Jelen hatásvizsgálat kidolgozásába két ponton is bevonásra kerültek az érintettek. Először – összhangban a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelettel – a hatástanulmány környezeti részére vonatkozó stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) tematikája került véleményeztetésre a Somogy Megyei Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztállyal.

Ezt követően az elkészült hatásvizsgálat véleményeztetésre került a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2019. (X.6.) Kormányrendelet szerint illetékes szervekkel, valamint társadalmasításra került.

A Területfejlesztési Program és a hatásvizsgálat társadalmasítása során mindenki számára elérhető volt a megyei önkormányzat honlapján, lehetőség volt annak környezeti, társadalmi, gazdasági szempontú véleményezésére.

1.4.2 A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során

A 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervekkel történt véleményeztetése, és a társadalmasítás során érkezett vélemények figyelembevételre kerültek a hatásvizsgálatban. A Területfejlesztési Programhoz kapcsolódó észrevételek annak véglegesítése során kerültek figyelembevételre.

A beérkezett észrevételek alapján a következő lényegi kiegészítésekre, módosításokra került sor:

A mezőgazdasági tevékenységek talajra gyakorolt hatásaira, a légi közlekedés környezeti hatásaira, az árvízvédelmi tervekre és a nyomvonalas létesítmények hatásaira érkeztek kiegészítő észrevételek, amelyeket beépítettünk jelen dokumentumba.

1.5 Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek

1.5.1 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása

A területfejlesztési programot, annak megfogalmazott átfogó, tematikus specifikus, területi specifikus stratégiai és horizontális céljait összevetettük a környezetet érintő intézkedések szempontjából kiemelkedő jelentőségű, országos stratégiai dokumentumokkal:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (2014)
- Országos Területrendezési Terv (2018)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2017-2030
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Tájstratégia 2017-2026
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030

A vizsgálat emellett több, térségspecifikus, de környezeti szempontból ugyancsak fontos dokumentumot is áttekintett:

- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)
- Somogy Megye Klímastratégiája (2018)
- Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024
- Balaton Kiemelt Térség Klímastratégiája 2020
- Balaton részvízgyűjtő vízgyűjtő gazdálkodási terve, 2016
- A klímaváltozás hatásainak vizsgálata a Balaton vízkészletére, belső áramlási viszonyaira, ezek hatása az élővilágra” megnevezésű KEHOP-1.1.0-15-2017-00011 projekt keretében készült Környezeti hatástanulmány a Balaton vízszintszabályozásának módosítására, Öko Zrt. 2018.
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Program – Operatív Program 2021-2027

A fentiekén túl a célrendszer az alábbi releváns stratégiák, programok és cselekvési tervek környezeti szempontú és/vagy Somogy megyét specifikusan érintő elemeivel is összevetettük:

- II. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv
- IV. Energiahatékonysági Cselekvési Terv
- Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv 2017
- Darányi Ignác Terv – Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Energia és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv 2015
- Hazai Elektromobilitási Stratégia, Jedlik Ányos terv 2.0
- A kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programja (2011)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Nemzeti Energia és Klíma Terv 2021-2030
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia 2015
- Nemzeti Erdő Stratégia 2016-2030
- Nemzeti Erdőtelepítési Program 2008
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia
- Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Nemzeti Vízstratégia, Kvassay Jenő Terv 2017
- Országos Hulladékgazdálkodási terv 2014-2020
- Országos Levegőterhelés-csökkentési Program 2020
- Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023
- Nemzeti Biodiverzitás Stratégia

1.5.2 Az alkalmazott módszertan

A területfejlesztési program stratégiai programrészének célrendszere, a prioritások, a célrendszer és a prioritások kapcsolatrendszere, a stratégiai rész koherenciavizsgálata, az operatív programrész, a releváns környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok, illetve problémák, az országos hatáskörű tervezési dokumentumok, valamint a kapcsolódó megyei tervek, stratégiák egyaránt figyelembevételre kerültek a környezeti, gazdasági és társadalmi hatások elemzése során.

Jelen hatásvizsgálat természeténél fogva nem végez önálló adatgyűjtést, a meglévő rendelkezésre álló dokumentumokat vizsgálja, a várható hatásokat ezek elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával határozza meg.

A dokumentum tartalmi felépítése a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról előírásai alapján készült, kiegészítve azt a 218/2009. (X.6.) Korm. Rendelet által előírt területi hatásvizsgálat társadalmi és gazdasági elemeivel. Ily módon mindkét jogszabály előírásait teljesíti, hiszen a 218/2009 Korm. rendelet 9. § (2) bekezdése szerint az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján elkészített környezeti értékelés a területi hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének minősül. A tartalmi felépítést emellett az 1. fejezetben felsorolt további jogszabályok előírásainak, illetve a tematika-egyeztetésbe bevont egyes szereplők 1.4.2. A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során c. fejezetben bemutatott specifikus igényeinek megfelelő elemekkel is kiegészítettük.

A területfejlesztési program stratégiai programrésze 9 prioritást, azon belül összesen 39 beavatkozást határoz meg, amelyek tartalma szövegesen kifejtett. Az operatív programrész ezen beavatkozások alapján fogalmaz meg intézkedéseket, amelyek részletes tartalmát programok, azaz projektcsomagok révén lehet megismerni. Az egyes prioritások részletes tartalma nagyságrendje, területi fókusza ismeretében készült a hatásvizsgálat.

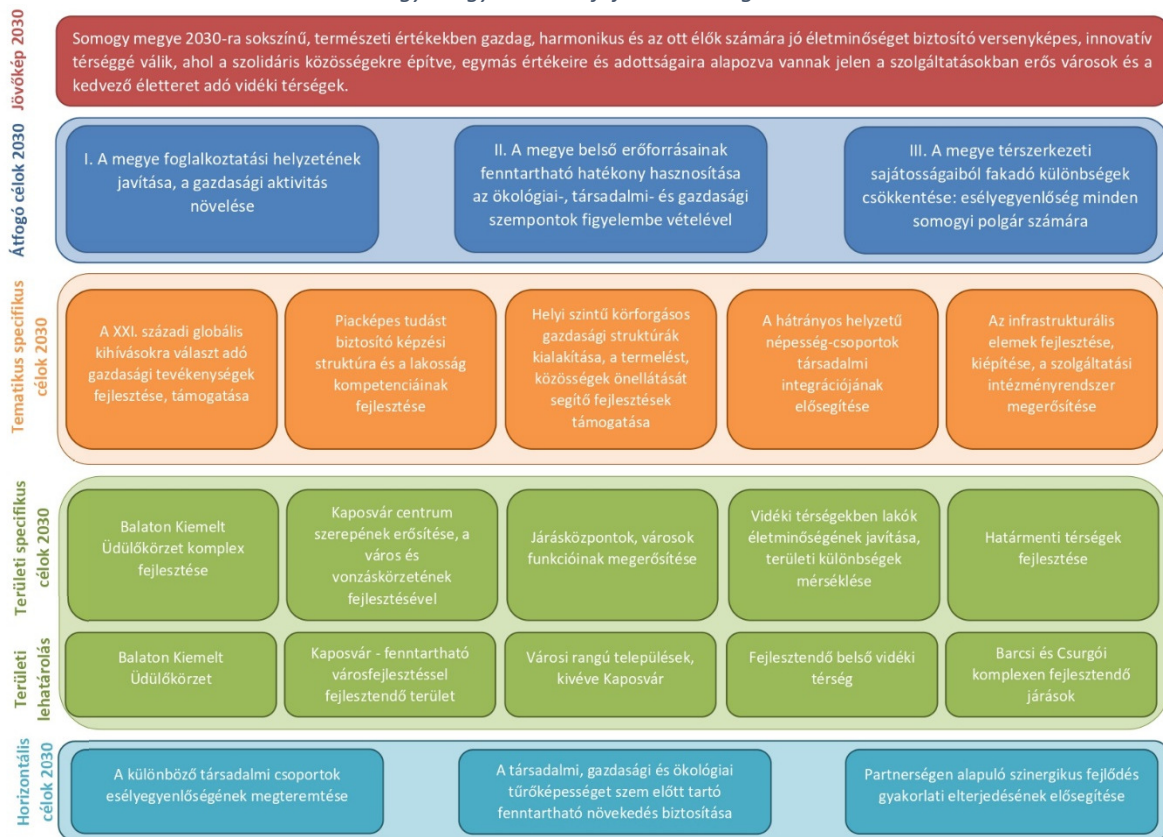
2 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ISMERTETÉSE

2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések

A területfejlesztési program fő célja Somogy megye jövőképeinek megvalósítása, miszerint „Somogy megye 2030-ra sokszínű, természeti értékekben gazdag, harmonikus, és az ott élők számára jó életminőséget biztosító versenyképes, innovatív térséggé válik, ahol szolidáris közösségekre építve, egymást erősítve, egymás értékeire és adottságaira alapozva vannak jelen a szolgáltatásokban erős városok és a kedvező életteret adó vidéki térségek.”

E jövőképet a megye három átfogó és öt tematikus cél megvalósításán keresztül tervezi elérni további öt területi és három horizontális cél mentén az alábbi ábrán bemutatottak szerint:

1. ábra: A Somogy Megyei Területfejlesztési Program célrendszere

Az új program hatásainak felülvizsgálata részben az új célrendszer, részben a megváltozott környezet miatt indokolt.

Az átfogó, tematikus, területi és horizontális célok egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, a három terület egyensúlya a koncepcióban példaértékű. A gazdasági fejlődést és foglalkoztatásnövelést környezetileg és társadalmilag fenntartható módon, az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása mellett tervezi elérni a megye.

A program a területfejlesztés megvalósítási eszközei között kilenc prioritást, és azokhoz rendelve összesen 39 kapcsolódó beavatkozást sorol fel. A prioritások egyértelműen az egyes tematikus célok alá vannak rendelve. Az első három szolgálja a TEM1 célkitűzést míg a további prioritások egy-egy tematikus célhoz tartoznak. Az utolsó két prioritás területi jellegű, emiatt a 8. prioritás egy (TEM1.), a 9. prioritás viszont már négy tematikus célhoz kapcsolódik:

1. táblázat: Prioritások és beavatkozások hozzárendelése a tematikus célokhoz

<p>TEM1: A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása</p>	<p>TEM2: Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése</p>	<p>TEM3: Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása</p>	<p>TEM4: A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése</p>	<p>TEM5: Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése</p>
<p>P1: Az agrár- és erdészeti termelési láncok szereplőinek megerősítése, a járási központok foglalkoztatási kapacitásának javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével, a helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság feltételeinek megteremtése</p>	<p>P4: A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása</p>	<p>P5: A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása</p>	<p>P6: A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása</p>	<p>P7: Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése; - A járásközpontok foglalkoztatási képességének javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével; - A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása; - Regionális együttműködés támogatása; - Tudástranszfer és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban. 	<ul style="list-style-type: none"> - Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen: erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés); - A lakosság általános informatikai és idegennyelvi tudásának és képességeinek a fejlesztése; - A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében; - Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése; - Az óvodák igény-alapú fejlesztése; - Bölcsődei férőhelyek növelése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lakossági energiafelhasználás csökkentése és energiaközösségek kialakításának ösztönzése - Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése; - A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése; - A mezőgazdasági termelésre gazdaságosan nem hasznosítható területeken biomassa termelő ültetvények létesítése; - A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése; - A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunikációs tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése; - A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása; - A társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása; - Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása; - Integrált településfejlesztési akciók támogatása; - Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben; - Egészségügyi alap- és szakellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése; - A szociális alap- és szakszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközök stb.) valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása; - Lakosságmegtartó szolgáltatások piaci alapú fejlesztésének a támogatása.
<p>P2: A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban</p>				
<ul style="list-style-type: none"> - Üzleti infrastruktúra fejlesztése; - Megyei gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása; - Foglalkoztatás-bővítő program; - K+F+I program; - Vállalkozások együttműködésének támogatása; - Beruházás- és befektetés-ösztönzés; - Vállalati tanácsadó és mentorprogram; - Pénzügyi eszközök. 				
<p>P3: Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése</p>				
<ul style="list-style-type: none"> - Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése; - Tematikus élményláncok kialakítása; - Aktív és ökoturisztikai programfejlesztés - Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás-fejlesztés; - Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése. 				
<p>P8. Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Somogy megyei részének fejlesztése</p>				

<ul style="list-style-type: none"> - Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése; - A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása; - K+F+I program; - Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése; - Tematikus élményláncok kialakítása; - Aktív és ökoturisztikai programfejlesztés - Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás-fejlesztés; - Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése. 				
<p align="center">P9. Barcsi és Csurgói komplexen fejlesztendő járások fejlesztése</p>		<p align="center">P9. Barcsi és Csurgói komplexen fejlesztendő járások fejlesztése</p>	<p align="center">P9. Barcsi és Csurgói komplexen fejlesztendő járások fejlesztése</p>	<p align="center">P9. Barcsi és Csurgói komplexen fejlesztendő járások fejlesztése</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Üzleti infrastruktúra fejlesztése; 		<ul style="list-style-type: none"> - A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése; - A mezőgazdasági termelésre gazdaságosan nem hasznosítható területeken biomassza termelő ültetvények létesítése; 	<ul style="list-style-type: none"> - A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőlomka igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése; - A társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A szociális alap- és szakszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközök stb.) valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása;

2.2 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Az új területfejlesztési program továbbra is a foglalkoztatás növelését, erőforrások fenntartható hasznosítását tűzi ki fő célként, ugyanakkor átfogó célok szintjén változás, hogy kiemelésre került az esélyegyenlőség és a területi különbségek csökkentése, ami pozitív társadalmi változásokat vetít előre. Stratégiai célok szintjén ezt erősíti meg a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, illetve a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése horizontális cél a teljes célrendszer átfogva. A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása horizontális célnál új környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontok jelentek meg, amelyek minden cél elérésénél követendőek. Más, lényegi változást az új program célrendszere nem tartalmaz.

Környezeti szempontból vizsgálva az látható, hogy a megye jövőképe tükrözi és megőrzendő értéként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és mindhárom átfogó cél között, valamint mindhárom horizontális cél között találunk egy-egy olyat, amely kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást kívánja szolgálni. Ugyanakkor az is látható, hogy a legfőbb fejlesztési ambíciók (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) mind olyanok, amelyek természetükből adódóan együtt járhatnak környezetterhelő tevékenységekkel, akár gazdasági, közlekedési, illetve kommunális eredetű szennyezés-kibocsátások, akár energia-felhasználás, akár a természetes élőhelyek túlzott igénybevétele útján. A körforgásos gazdaság koncepciójára építő gazdasági fejlesztések ugyanakkor lényegesen alacsonyabb környezetterheléssel járnak a hagyományos gazdasági modellre építő fejlesztésekhez képest, ezért javasolt ezek minél szélesebb körben történő elterjesztése, amely több prioritásban is megjelenik, összekapcsolva a különböző ágazatokat, erősítve a körforgásos gazdaság ágazatközi együttműködési jellegét.

3 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI

3.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája

3.1.1 Koherencia-vizsgálat – a Somogy Megyei Területfejlesztési Program összefüggése más releváns tervekkel

A területfejlesztési program II.3. A stratégiai programrészen bemutatott célrendszer külső és belső koherenciájának bemutatása c. fejezete a területfejlesztési koncepció koherencia vizsgálatának kivonatát tartalmazza, amely az alábbi dokumentumokkal történő összevetésen alapul:

- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)
- Balaton Kiemelt Térség stratégiai program (2021, egyeztetési verzió)
- Országos Területrendezési Terv (2018)
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)
- Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019)
- Nemzeti Reformprogram (2020)
- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája (2019-2030)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (2017-2030)
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)
- Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. (2011-2020 - a 2020. utáni időszakra vonatkozó új stratégia alapján felülvizsgálandó)
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2030)
- Somogy Megyei Területrendezési Terv (2020)
- Somogy Megyei Önkormányzat 2019-2024. évre szóló gazdasági programja
- Somogy Megye Foglalkoztatási Stratégiája (2017-2021 - a 2021 utáni időszakra vonatkozó új stratégia alapján felülvizsgálandó)
- Somogy Megye Klímastratégiája (2018)
- Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024
- Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara: Somogy Megye képzési helyzetképe

Az alábbi, koncepcióhoz képest többlet koherenciavizsgálatot is tartalmaz a területfejlesztési program:

- Baranya Megye Területfejlesztési Stratégiája,
- Fejér Megye Területfejlesztési Stratégiája,
- Tolna Megye Területfejlesztési Stratégiája,
- Veszprém Megye Területfejlesztési Stratégiája,
- Zala Megye Területfejlesztési Stratégiája,
- Dél-Dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna céljai,
- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz),

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz),
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz),
- Vidékfejlesztési Operatív Program Plusz (VP Plusz, amely még nincs társadalmasítva).

A fenti dokumentumok és a jelen területi hatásvizsgálat 1.5.1 fejezetében bemutatott további, környezeti szempontból ugyancsak fontos szakpolitikai eszköz áttekintése alapján elmondhatjuk, hogy azok célrendszerével a területfejlesztési programban vázolt célok nincsenek konfliktusban. Ugyanakkor az egyes prioritások hatásainak vizsgálata során figyelembe kell vennünk legalább az alábbi, a kapcsolódó stratégiai dokumentumokban található és Somogy megyére vonatkozó specifikus szempontokat:

Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció:

- Négy jelentős kultúrtáj képezi a megye legnagyobb részét (Balaton, Zselic, Belső-Somogy, Dráva-mente), fejlesztéspolitikai szempontból megkülönböztetett kezelést igénylő különleges táji értékekkel.
- A megye területének kisebbik fele tájképvédelmi terület, védett természeti terület és ökológiai hálózati elem. Jelentős tájrehabilitációs feladat a megyében nincs.
- Természeti erőforrások/tájkazdálkodás szempontjából a megye jelentős része környezeti meghatározottságú, természetközeli gazdálkodás területe, kisebb részben kiváló termőhelyi adottságú erdőterület. Nagy területek alkalmasak biomassza és geotermikus energetikai hasznosításra.
- A megye erdőszültsége jelentős, déli irányban növekszik az aránya (a Barcsi járásban 50% feletti).
- A megye északi fele nagy kiterjedésben a Balaton védendő vízgyűjtő területéhez tartozik.

Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program:

- Kaposvár olyan légszennyezettségi agglomerációnak tekintendő, ahol egyes levegőszennyezettségi mutatók rendszeresen meghaladják a 4/2011. (I. 14.) VM rendeletben meghatározott határértékeket.
- A Balaton nyugati harmada menti parti területek érzékeny területen lévő szennyvízelvezetési agglomerációba tartoznak.

A megyében sok helyen, mozaikosan elhelyezkedő Natura 2000 területek (Balaton (HUBF30002), Balatonendréd dombok (HUDD20034), Balatonkeresztúri rétek (HUDD20059), Belső-Somogy (HUDD10008), Boronka-melléke (HUDD20044), Csörnyeberek (HUBF20050), Dékány-hegy (HUDD20039), Dél-balatoni berkek (HUDD20041), Gyékényesi erdők (HUDD20068), Holládi-erdő (HUDD20061), Jánosházi-erdő és Égett-berek (HUDD20014), Kisbajomi erdők (HUDD20015), Kis-Balaton (HUBF30003), Kopasz-dombi erdő (HUDD20043), Köröshegyi-erdők (HUDD20042), Látrányi-puszta (HUDD20058), Mernyei-erdő (HUDD20019), Mocsoládi-erdő (HUDD20017), Nyugat-Dráva (HUDD10002), Ordacsehi berkek (HUDD20036), Ormánsági erdők (HUDD20008), Pati-erdő (HUDD20018), Ságvári dombok (HUDD20064), Somogymeggyesi erdő (HUDD20057), Somogytúri erdők (HUDD20049), Szentai erdő (HUDD20063), Törökkoppányi erdők (HU DD20046), Vityai-erdő (HUDD20047), Zselic (HUDD10013)), elszórtabban pedig védett természeti területek találhatóak. Utóbbiak közül a legnagyobb összefüggő területtel a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság Dráva-menti területei, valamint a Boronka-melléki és Zselici Tájvédelmi Körzetek rendelkeznek. A megye észak-nyugati részén a Kis-Balatonról keletre egy kisebb terület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóságához tartozik.

- A megyében magas árvízi kockázatú település nincs, de területének jelentős része magas belvív-kockázatú (elsősorban a megye északnyugati térsége, a Dráva-mente és Kaposvár térsége).
- A megye területének mintegy fele nitrát-érzékeny terület: északi részén ez felöleli és meghaladja a Balaton védendő vízgyűjtő területét, délen a Dráva-mentét, és további nagyobb területeket.
- A program a jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása érdekében kiemelten kezeli a környezeti zajnak való kitettség csökkentését, és az ez által okozott káros hatások kiküszöbölését.

A Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv, 2017) szerint jól látható, hogy a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek általában egybeesnek azokkal a területekkel, ahol nehezebb a vízhez való hozzáférés (például Somogy dombvidéki, aprófalvas területei).

A 2014-2023 közötti Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia javaslatot tesz országosan 48 iszapkezelési térség kialakítására. Ezek közül Somogy megye területét nyolc darab is érinti (siófoki, balatonlellei, kéthelyi, dombóvári, kaposvári, nyugat-somogyi és szigetvári távlati iszapkezelési térség), részben szomszédos megyék egyes területeit is tartalmazva. Közülük a legnagyobb távlati (2027-re kalkulált) terhelése messze a kaposváriak van (156 ezer fős lakosegyenérték). A kaposvári távlati terhelése kismértékben, a barcsié és a dombóvárié jelentős mértékben meghaladja az érintett központi szennyvíztisztító telep jelenlegi kapacitását.

A 2014-2030 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia fontos alapelve, hogy kerülendő új közlekedési infrastruktúra létesítése a termőtalaj és a természeti területek kárára, valamint az energia- és szállítási igényes termelési módokat igénylő gazdasági tevékenységek ösztönzése. Ez az alapelv potenciálisan sérülhet, ha a közlekedés- és gazdaságfejlesztési intézkedések részletes tervezése során nem kerül figyelembevételre.

A Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia a Somogy megyéhez hasonló, az alacsony tudás- és technológia-intenzitású régiók csoportjába tartozó megyék esetén specifikus kitörési pontként azonosít egyes, hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (korszerű anyag- és csomagolástechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).

A felülvizsgált területfejlesztési program céljai a Nemzeti Biodiverzitás Stratégiával is összhangban vannak, amely a klímaalkalmazkodás mellett az őshonos, tájhoz fűződő előnyben részesítését is tartalmazza. A horizontális célokban valamennyi prioritásra és intézkedésre vonatkozóan jelenik meg a természeti értékek megóvásának fontossága, a természetvédelmi problémák kezelése (idegenhonos inváziós fajok visszaszorítása, vízviszatarlás) a védett természeti értékek fenntartása érdekében, a természetvédelmi szemléletformálás, a természetvédelmi szemléletmód népszerűsítése és az együttműködés a nemzeti park igazgatóságokkal. Az intézkedésekben ezen témák specifikus jelleggel jelennek meg.

3.1.2 Konzisztencia-vizsgálat

A program célrendszere alapvetően konzisztens, a tematikus, területi és horizontális célok megfelelően támogatják egymást és az átfogó célokat, maga a dokumentum pedig részletesen is vizsgálja és értékeli ezeket a hatásokat. A célrendszerben megfogalmazott környezeti, társadalmi és gazdasági célkitűzések konzisztensek egymással, megvalósításuk során nem számítunk olyan mértékű konfliktusra az egyes részcélok között, amelyek ne lennének megfelelően kezelhetőek a rendelkezésre álló keretek között. Ugyanakkor kiemelendők az alábbi szempontok:

- A program a koncepcióból átvett 1. táblázata mutatja be az átfogó és a tematikus célok kapcsolatrendszerét. Ezen jól látható, hogy a foglalkoztatási, gazdaságfejlesztési átfogó cél (A1) megvalósulására mindegyik tematikus cél hatással van, míg a másik két átfogó célra már csak a tematikus célok egy részéről mondható el ugyanez. Potenciális kohéziós probléma, hogy a program alkotói ezek szerint az infrastruktúra-fejlesztést célzó tematikus célnak (TEM5) az erőforrások fenntartható hasznosítását célzó átfogó célra (A2) kifejtett hatásait elhanyagolhatónak tekintették: A TEM3 valóban nem segíti az A2 megvalósulását, épp ellenkezőleg: megfelelő körültekintés hiányában intézkedéseinek megvalósítása negatív hatásokat válthat ki a megye természeti erőforrásainak szempontjából, hiszen a környezet az infrastruktúra-fejlesztések közvetlenül vagy közvetve érintett színtere.
- A természeti erőforrások célrendszerben magas szinten megjelenő védelme a koncepcióhoz képest már több beavatkozásban is megjelenik közvetlenül, így több prioritást is érintve. A horizontális célokban megfogalmazott környezeti szempontokat minden prioritás, minden intézkedésének a megvalósítása során érvényesíteni szükséges. Fontos, hogy a környezeti szempont minden olyan esetben, amely jelentős környezeti hatásokkal jár, megfelelő szinten beépüljön, akár mint korlátozó tényező, akár pedig mint kiválasztási szempont.
- A területfejlesztési program térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési keretrendszerét. Ezekben is megfigyelhető a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek háttérbe szorulása. Ezek hatásainak ellensúlyozása elsősorban a horizontális célok között jelennek meg. Fontos, hogy a horizontális szempontok érvénysüljenek a térhasználatot befolyásoló fejlesztéseknél.

A területfejlesztési program fenntarthatóságát ugyanakkor erősíti, hogy a számos gazdasági célkitűzés is a környezeti és társadalmi szempontok figyelembevétele mellett került meghatározásra (körforgásos gazdaság, ökoturizmus, szociális gazdaság stb.).

3.2 A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

2. táblázat: Egyes prioritások által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriák

Pozitív (erős):   Pozitív (gyenge):   Negatív (erős):   Negatív (gyenge):   Vegyes:

Intézkedések		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás	Természeti és humán kockázatok	Új és meglévő környezeti konfliktusok
P1.1.	Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése, a mezőgazdasági termelés fejlesztése;																
P1.2.	A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése																
P1.3.	Regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása																
P2.1.	Üzleti infrastruktúra fejlesztése, foglalkoztatás-bővítő program, a járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása elsősorban az ipari infrastruktúra fejlesztésével;																
P2.2.	K+F+I program, vállalkozások együttműködésének támogatása;																
P2.3.	Beruházás- és befektetés-ösztönzés; vállalati tanácsadó és mentorprogram; pénzügyi eszközök, megyei gazdaságfejlesztési ügynökség tevékenység létrehozása,																
P3.1.	Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése																
P3.2.	Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás fejlesztés																
P3.3.	Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése																
P4.1.	Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen az erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés a siófoki és kaposvári központú szakképzési centrum, Déli Agrárszakképzési Centrum tudásbázisán)																

P4.2.	A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében;																	
P4.3.	Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése;																	
P5.1.	Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése;																	
P5.2.	A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése;																	
P5.3.	A mezőgazdasági és az energetikai fejlesztések egybekapcsolása a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása érdekében;																	
P5.4.	A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése;																	
P5.5.	A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása.																	
P6.1.	A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élmunka igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése;																	
P6.2.	A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása;																	
P6.3.	A társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása.																	
P7.1.	A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása;																	
P7.2.	Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása;																	
P7.3.	Integrált településfejlesztési akciók támogatása;																	
P7.4.	Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben;																	
P7.5.	Egészségügyi alap- és szakellátás, fekvőbeteg ellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése;																	
P7.6.	A szociális alapszolgáltatások, szakellátások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközök stb.), szakellátások, valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása;																	

P7.7.	Lakosságmegetartó szolgáltatások fejlesztésének a támogatása.																		
P8.1.	Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése, a mezőgazdasági termelés fejlesztése;																		
P8.2.	A somogyi termékek piaca jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése																		
P8.3.	K+F+I program, vállalkozások együttműködésének támogatása;																		
P8.4.	Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése																		
P8.5.	Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás fejlesztés																		
P8.6.	Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése + infokommunikációs fejlesztés, automatizálás																		
P9.1.	Üzleti infrastruktúra fejlesztése, foglalkoztatás-bővítő program, a járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása elsősorban az ipari infrastruktúra fejlesztésével;																		
P9.2.	A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése;																		
P9.3.	A mezőgazdasági és az energetikai fejlesztések egybekapcsolása a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása érdekében;																		
P9.4.	A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunikációs tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése;																		
P9.5.	A társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása.																		
P9.6.	A szociális alapszolgáltatások, szakellátások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközök stb.), szakellátások, valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása;																		

3.2.2 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a program intézkedései elmaradnának

A területfejlesztési programban meghatározott célok megvalósításának elmaradása esetén környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból is hátrányosan változna a megye jövője. A környezeti hatások és környezeti konfliktusok, problémák ebben az esetben várhatóan az alábbiak szerint alakulnának:

- A megye gazdasága nem a magasabb hozzáadott értékű, környezet-centrikus tevékenységek irányába fejlődne, hanem sokkal inkább a hagyományos, a környezetet jobban terhelő, a természeti erőforrásokat visszafordíthatatlan módon kihasználó ágazatokban.
- A megye turizmusa kontroll nélkül alakulna, gyorsabb gazdasági megtérüléssel járó, de a természeti értékeket túlságosan megterhelő tömegturisztikai termékekre fókuszálva.
- Nem valósulna meg áttörés a lakosság képzettségi szintjének emelésében, ami pedig segíthetné a kevesebb hozzáadott értéket adó, és jellemzően magasabb környezetterheléssel járó gazdasági tevékenységek kiváltását.
- Elmaradna számos, a fenntartható gazdálkodást és erőforrás-felhasználást célzó lépés, és így azok erős és közvetlen, pozitív hatásai is a környezeti hatásviselők széles körére.
- Nem történne meg a helyi közösségek intenzív erősítése, ezzel együtt nem terjedne el megfelelő mértékben az itt lakók körében az egészséges és aktív életmód, és nem fejlődne kellőképpen a környezetvédelemmel kapcsolatos általános szemléletmód.
- Egyes közlekedés-fejlesztési intézkedések elmaradása nyomán egyfelől nem növekedne a természeti környezet közlekedési célú igénybevétele, másfelől viszont nem csökkennének a települési közúti közlekedéssel összefüggő szennyezési és egészségkárosító hatások, és nem kapna megfelelő teret az alternatív közösségi és környezetbarát mobilitás.
- Elmaradnának a települési környezetet és életminőséget jelentős mértékben javító (pl. vízvédelmi, hulladék-gazdálkodási, megújuló energia-hasznosítási, vagy településközponti) beavatkozások.

Gazdasági szempontból nem nőne, illetve idővel csökkenne az aktivitás, mivel a megye nem tudna megfelelően alkalmazkodni a 21. századi kihívásokhoz. Emellett nem állna rendelkezésre a szükséges munkaerő a csökkenő népesség és nem megfelelő oktatás, képzés miatt. Össességében romlana a megye versenyképessége, ami a gazdasági leszakadás további növekedését eredményezné. A megmaradó gazdasági tevékenységek nem fenntartható módon hasznosítanák a megye erőforrásait, ami rontaná ezek állapotát és mennyiségét hosszútávon. Mindemellett tovább nőne a fejlettségbeli különbség a megye északi és déli része között.

Társadalmi szempontból elmaradna a hátrányos helyzetű csoportok és járások felzárkóztatása, nőne a szegregációval érintett területek aránya. Nem javulna, illetve idővel leromlana a szolgáltatási intézményrendszer és infrastruktúra, ezért csökkenne a megye lakosságvonzó és -megtartó képessége. A népesség különösen a megye kevésbé fejlett részein a fokozódó elvándorlás miatt erősen csökkenne.

3.3 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

3.3.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a program prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt negatív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján:

3. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt negatív irányú hatások értékelése

	ERŐS NEGATÍV HATÁS	GYENGE NEGATÍV HATÁS
KÖZVETLEN NEGATÍV HATÁS	<p><u>Föld, talaj, víz, élővilág, biodiverzitás, természeti erőforrások, ásványvagyon:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - P7.1 A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása, amelynél az útfejlesztések termőterületet foglalnak el, a nyomvonal mentén növelik a légszennyezést. <p><u>Védett és Natura 2000 területek:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - P7.1 A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása, amely védett és Natura 2000 területeket érintő megvalósulása erősen hat a terület élővilágára, több faj esetében egyedszámcsökkenést okozva. - P7.2 Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés esetében a védett és Natura 2000 területeken megvalósuló kerékpárutak elválasztólag hatnak a területre, megzavarva e területek élővilágát. 	<p><u>Föld, talaj:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - A turizmus (P3.1, P8.4 P3.2, P8.5) fejlesztése természeti területet vehet el, terhelhet, a fejlesztés építési része talajszennyezéssel jár. - Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) természeti területeket vehet el, veszélyes vegyszereket, technológiákat alkalmazhat, rontva a talaj állapotát. - Az infrastruktúra fejlesztések (P7.5, P7.6, P7.7, P9.6) jelentős talajszennyezéssel járhatnak, ugyanakkor egy részüknek nincs a talaj állapotára vonatkozó, az átmeneti szennyezésen túlmutató egyéb hatásuk. <p><u>Levegő:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - A turizmus (P3.1, P8.4 P3.2, P8.5) fejlesztése vendégszám emelkedéssel jár, amely a közlekedés szennyező hatásának növekedését okozza, továbbá az új létesítmények üzemeltetése is járhat üvegházhatású gáz kibocsátás növekedéssel. - Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) forgalomnövekedést okoz és az új üzemek működése is jellemzően károsanyag és üvegházhatású gáz kibocsátás növekedéssel jár. <p><u>Víz:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - A mezőgazdaság, az élelmiszeripar (P1.1, P6.2, P8.1, P9.4) a klímaváltozás hatására egyre több vizet igényel, amely ezen erőforrás fokozott használatával jár.

- Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) veszélyes vegyszereket, technológiákat alkalmazhat, amely jelentős szennyezési kockázattal jár.

- A geotermikus megújuló energiafelhasználás (P5.2, P9.2) jelentős kockázatot jelent a vízrétegek közötti átszűrődésre, a vegyes fürdő-energetikai célú felhasználás növelés pedig ásványvízvagyon veszteséssel jár.

- A turizmus (P3.1, P8.4 P3.2, P8.5) fejlesztése az élővizek közelében okozhat vízminőség romlást, továbbá a turisztikai ágazat vízigénye a turisták létszámával arányosan növekszik.

Élővilág, biodiverzitás:

- Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) természeti területet, azaz élőhelyet foglalhat el, zaj, vegyi szennyező hatása lehet, amely károsan hathat az élővilágra.

- A turizmus (P3.1, P8.4 P3.2, P8.5) fejlesztése vendégszám növekedéssel jár a természeti területeken is, amely megzavarhatja az élővilágot, károsan hathat a biodiverzitásra.

Védett és Natura 2000 területek:

- Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) természeti területet, azaz élőhelyet foglalhat el, zaj, vegyi szennyező hatása lehet, amely károsan hathat a hatókörzetükben lévő védett területek ökoszisztémájára.

- A természetvédelmi és Natura 2000 területeket feltáró turizmus (P3.1, P8.4 P3.2, P8.5) fejlesztése vendégszám növekedéssel jár, amely e területek terhelését növeli, túlhasználata esetén károsítja.

- Az önkormányzati külterületi útfejlesztések, vagy a belterület és a természetvédelmi és Natura 2000 területek határán megvalósuló közterületi infrastruktúra fejlesztések (P7.7) negatívan befolyásolhatják a nyomvonal által érintett természetvédelmi és Natura 2000 területek élővilágát.

Természeti erőforrások, ásványvagyon:

- A turizmus (P3.1, P8.4 P3.2, P8.5) fejlesztése jelentős természeti erőforrásokat igényel, természeti területet von el a fejlesztés. A fejlesztés és az üzemeltetés is jelentős anyag és energiafelhasználással jár, tekintettel arra, hogy a szolgáltatásoknak meg kell felelniük sok előírásnak és kényelmi elvárásnak.

Víz:

- Az oktatási infrastruktúra (P4.1, P4.2, P4.3), az egészségügyi, szociális, gyermekjóléti ellátórendszer infrastruktúrájának (P7.5, P7.6, P9.6) fejlesztése során kötelező az új higiénés előírások betartása, amely a vízfelhasználás növelését okozza.
- A nyomvonalas létesítmények (P7.1, P7.2) építése és működése az érzékeny vízbázisok közelében veszélyt hordoz, továbbá az ezekről történő vízvezetés révén az élővizekbe is kerülhet szennyeződés.

Élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek:

- A hátrányos helyzetű lakosság számára kitörési pont lehet a szociális gazdaság keretében az intenzív mezőgazdasági tevékenység (P6.1, P9.4), amelyet nem ellensúlyoz más hatás ezen intézkedéseken belül. E tevékenység az intenzitása miatt fokozott vegyszerhasználattal és emberi jelentléttel járhat, amely áttételesen negatívan hathat az élővilágra vegyi, zaj- és fényszennyezés révén. A természetvédelmi és Natura 2000 területeken e tevékenység kerülendő.

3.3.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a program prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt pozitív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján.

4. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt pozitív irányú hatások értékelése

	ERŐS POZITÍV HATÁS	GYENGE POZITÍV HATÁS
KÖZVETLEN NEGATÍV HATÁS	<p><u>Föld, talaj, víz:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az vízvisszatartás a talaj állagára, a szennyvíztisztítás és szennyvízelvezetés kiépítése a talajszennyezésre, a hulladék gyűjtése, feldolgozása, hasznosítása az illegális hulladéklerakók szennyező hatására (P5.4, P5.5) hatnak pozitívan, jelentősen javítva a talajt és a talajvíz minőségét. A szivárgó vízvezetékek cseréje hozzájárul a vízkészlet védelméhez. <p><u>Levegő:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az energiahatékonysági és megújuló energia termelő technológiák (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3) közvetlenül csökkentik a telepítési hely károsanyag kibocsátását. 	<p><u>Levegő:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - A vízvisszatartás, a szennyvízelvezetés és tisztítás (P5.4), a hulladékok gyűjtése, feldolgozása, hasznosítása (P5.5) a párologtatással, a szaghatások és levegőt szennyező vegyi anyagok kijutásának megakadályozásával hozzájárulnak a levegő minőségének javításához. - A fenntartható közösségi közlekedés és a kerékpárutak fejlesztése (P7.2) a személyautó forgalom csökkentés révén kedvezően hat a levegőt szennyező üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésére. - A parkosítás, közterületi zöldfelületek fejlesztése (P7.3, P7.4) növeli a belterületi károsanyag lekötési potenciált, javítva a levegő minőségét. - Az elavult, leromlott állapotú épületek fejlesztése az előírások miatt ma már kizárólag olyan anyagokkal lehetséges, amelyek energiahatékonyságot javítanak, emiatt a közszolgáltatások, mint az oktatás, egészségügyi, szociális és gyermekjólét fejlesztése (P4.1, P4.2, P4.3, P7.5, P7.6, P9.6) a fosszilis energiahordozó felhasználást csökkenti. <p><u>Élővilág, biodiverzitás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az energiahatékonyság, a megújuló energia használata, a vízvisszatartás, a szennyvízelvezetés és kezelés, a hulladék gyűjtés, feldolgozás és hasznosítás (P5.1, P5.2, P5.3, P5.4, P5.5, P9.2, P9.3) a szennyezés mérséklésével javítják az élőhelyek minőségét, segítenek a biodiverzitás megőrzésében. - A parkosítás, közterületi zöldfelületek fejlesztése (P7.3, P7.4) élőhelyet biztosít, segítve a biodiverzitás megőrzését.

	<p><u>Védett és Natura 2000 területek:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - A regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása (P1.3) az ökológiai természetési eljárások és a természetre is kedvező technológiák bevezetését támogatja, amelyek a védett és Natura 2000 területeken gazdálkodók tevékenységére is hatnak, javítva e területek használatát. - A vízvisszatartás és a szennyvíztisztítás fejlesztése, továbbá a hulladék gyűjtés, feldolgozás, hasznosítás (P5.4, P5.5) javítják a védett és Natura 2000 területek vízháztartását, csökkentik az ezen területekre eljutó szennyeződések, hozzájárulnak az illegális hulladéklerakók felszámolásához és újra kialakulásuk megelőzéséhez. <p><u>Természeti erőforrások, ásványvagyon:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az energiahatékonyság, a megújuló energia felhasználása, a vízvisszatartás, a szennyvízelvezetés és kezelés, a hulladék gyűjtés, feldolgozás és hasznosítás (P5.1, P5.2, P5.3, P5.4, P5.5, P9.2, P9.3) hozzájárulnak a fosszilis energiahordozók és a víz erőforrások takarékos használatához, továbbá a hulladékhasznosítás révén is nyersanyagbányászatot és alapanyag előállítását váltanak ki. - A fenntartható közösségi közlekedés és a kerékpárutak (P7.2) fejlesztése személygépjármű előállítását és használatát kiváltva jelent energia és nyersanyag felhasználás csökkentést.
KÖZVETETT NEGATÍV HATÁS	<p><u>Föld, talaj:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az innováció, a tudástranszfer, a kutatás-fejlesztés (P1.3, P2.2, P8.3) a vegyszerfelhasználást csökkentő mezőgazdasági és ipari technológiák kifejlesztése és bevezetése révén pozitívan hathat a talaj állapotára. - Az energiahatékonyság fejlesztése, a megújuló energiák használata (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3) csökkentik a károsanyag kibocsátást, amely az esővízzel nem mosódik be a talajba, azaz a talaj állapotára kedvező hatással van. <p><u>Levegő:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - A somogyi termékek piacra jutását segítő fejlesztések (P1.2, P8.2) az ellátási láncokat csökkentik, amely a szállítási útvonal csökkentés révén a károsanyag kibocsátásra is kedvezően hat. - Az innováció, a tudástranszfer, a kutatás-fejlesztés (P1.3, P2.2, P8.3) olyan technológiák kifejlesztését és bevezetését segítik, amelyek az energia és anyaghasználatot csökkentik, továbbá károsanyag kibocsátás mérsékléssel járnak.

Víz:

- Az innováció, a tudástranszfer, a kutatás-fejlesztés (P1.3, P2.2, P8.3) a vegyszerfelhasználást csökkentő mezőgazdasági és ipari technológiák kifejlesztése és bevezetése révén pozitívan hathat a vizek állapotára.
- A mezőgazdasági és energetikai tevékenységek összekapcsolásával létrejövő intenzív foglalkoztatási lehetőségek (P5.3., P9.3) a vízvisszatartási és a visszatartott vizet öntözésre hasznosító tevékenysége révén pozitívan befolyásolják a felszín alatti vízkészletet, védve azt.
- A parkosítás, közterületi zöldfelületek fejlesztése (P7.3, P7.4) növeli a vízvisszatartó kapacitást, kedvezően befolyásolva a felszín alatti vizeket.

Élővilág, biodiverzitás:

- A somogyi termékek piacra jutását segítő fejlesztések (P1.2, P8.2) az ellátási láncokat csökkentik, amely a szállítási útvonal csökkentés révén a károsanyag kibocsátásra és a zaj, rezgésártalomra is kedvezően hat, csökkentve az élővilágot ért káros hatásokat.
- Az innováció, a tudástranszfer, a kutatás-fejlesztés (P1.3, P2.2, P8.3) olyan technológiák kifejlesztését és bevezetését segíti, amely segítheti a biodiverzitás megőrzését, az élővilágot ért emberi zavaró hatások mérséklését.
- Az oktatás (P4.1, P4.2, P4.3) a nevelési, szemléletformálási tevékenysége révén hatást gyakorolhat a társadalom magatartására, növelve a természetvédő attitűdöt, ezáltal közvetetten csökkentve az élővilágra káros emberi tevékenységet.

Természeti erőforrások, ásványvagyon:

- A somogyi termékek piacra jutását segítő fejlesztések (P1.2, P8.2) az ellátási láncokat rövidítik, amely a szállítási útvonal csökkentés révén a károsanyag kibocsátásra is kedvezően hat, így kímélve a természeti erőforrásokat.
- Az innováció, a tudástranszfer, a kutatás-fejlesztés (P1.3, P2.2, P8.3) olyan technológiák kifejlesztését és bevezetését segítik, amely az energia és anyaghasználatot csökkentik.

3.4 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a környezetet érő hatások

3.4.1 Hatás a földre, talajra

Az agrárium és az élelmiszer feldolgozás fejlesztése kettős hatással jár: a veszélyes anyagok és technológiák használata, az intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1.1., P8.1) negatívan hatnak, ugyanakkor az ökológiai gazdálkodás elterjesztése, az erdőtelepítés, a vegyszerhasználat csökkentését jelentő digitális megoldások pozitív hatással vannak a talajra. A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunitás igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése szintén vegyes hatású a mezőgazdasági termelési tevékenysége miatt (P6.1, P9.4). A termékek piacra jutásának támogatása is vegyes hatású, az ellátási láncok hosszának csökkenése pozitív, a piacok, boltok építésével járó talajszennyezés negatív hatású (P1.2., P8.2). Az erdőtelepítések segíthetnek a kisvízfolyásokból adódó eróziós károk csökkentésében, ezáltal pozitív hatást gyakorolva a talaj megőrzésére. Az intenzív kertészeti gazdálkodás, üvegházhasználat, növénytermesztés, tárolás, csomagolás, gyógynövénytermesztés, táplálékkiegészítő és gyógyszeralapanyag termelés fejlesztése cél veszélye, hogy több ilyen típusú növénytermesztése a talaj elsavanyodását és a talaj erózióját segíti elő.

A szakképzés, oktatás, felsőoktatás fejlesztése is vegyes hatású: a környezetvédelmi szempontok megjelenése az oktatási tematikában pozitív hatású magatartást eredményezhet, amely a talajra nézve kedvezőbb, de az infrastrukturális fejlesztések talajszennyeződéssel járnak (P4.1, P4.2, P4.3).

A fenntartható közlekedésfejlesztés, az integrált településfejlesztési akciók és a kisléptékű, pontszerű településfejlesztések, azaz parkosítás, közterületek zöldítése szintén vegyes hatásúak a talajra, mert a létrehozásuk a talaj szennyeződésével jár. A kerékpárutak építése természeti területek elvesztésével jár, a működésük azonban pozitívan hat a talajra (P7.2., P7.3, P7.4).

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása (P6.2) szintén vegyes hatásúak, mert a természeti örökség védelme mellett kulturális beruházások és fesztiválok is részei az intézkedésnek, amelyek talajszennyező hatásúak.

Regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása (P1.3) és a K+F+I (P2.2., P8.3) tevékenység egyaránt pozitívan hat a talajra, mert olyan technológiák fejlődését segítik, amelyek a vegyszerhasználat csökkentését, a talaj állagának, vízháztartásának javulását szolgálják.

Az energiahatékonysági, megújuló energia beruházások (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3) közvetetten pozitívan hatnak a talajra, mert csökkentik a fosszilis energiafelhasználást, amely így kevésbé fogja a talajt szennyezni.

Az ivóvíz, szennyvíztisztítás fejlesztése, szivárgó vezetékek cseréje, a víz visszatartás és vízelvezetés, továbbá a hulladékfeldolgozás és hasznosítás (P5.4, P5.5) mind közvetlenül erősen pozitív hatást gyakorolnak a talajra a szennyezés megszüntetésével és a talajkiszáradás megakadályozásával.

Az iparfejlesztés és a turizmus fejlesztése negatívan hatnak a talajra, a beruházások közvetlen talajszennyezéssel járnak, és a működés is járhat talajszennyezéssel (P2.1, P9.1, P3.1, P3.2, P8.4, P8.5). Emellett, a fejlesztések a termőföldek végleges más célú hasznosítását is maguk után vonhatják, amely sértheti a termőföld, mint stratégiai nemzeti erőforrás alkotmányban is rögzített védelmét.

A közutak fejlesztése (P7.1) jelentős területet von el a természettől, jelentős talajszennyezéssel is jár, emiatt negatív hatással van a talajra. Emellett, a termőterületek csökkenéséhez is vezethet.

Az egészségügyi, szociális, gyermekjóléti, óvodai ellátások fejlesztése és a lakosságmegtartó fejlesztések, mint a települési útfejlesztések, járdafejlesztések, bérlakás építések (P7.5, P7.6, P7.7, P9.6) negatívan hatnak a talajra az infrastrukturális fejlesztések építési tevékenységének talajszennyező hatásai miatt.

3.4.2 Hatás a levegőre

Az agrárium és az élelmiszerfeldolgozás fejlesztése kettős hatással járhat: a termelés intenzívebbé válásával növekedhet a levegő szennyezettsége, ugyanakkor a környezetbarát, energiatakarékos technológiák e hatást ellensúlyozhatják (P1.1., P8.1). A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőmunka igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése szintén vegyes hatású a mezőgazdasági termelési tevékenysége miatt (P6.1, P9.4). Az állattartás és hústermék-előállítás növelése a tevékenységből származó üvegházhatású gázok kibocsátásának jelentős növekedésével jár.

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása (P6.2) szintén vegyes hatásúak, mert a természeti örökség védelme mellett kulturális beruházások és fesztiválok is részei az intézkedésnek, amely a forgalom növelő hatás miatt légszennyezés növekedéssel jár.

A lakosságmegtartó fejlesztések, mint a települési útfejlesztések, járdafejlesztések, bérlakás építések (P7.7) szintén vegyes hatással vannak a levegőre, mert beruházások légszennyező tevékenysége, továbbá a belterületi gépjárműforgalomnak kedvező útfejlesztések mellett a gyalogos, kerékpáros közlekedést is segítik, az elavult lakásállomány kiváltása pedig a fosszilis energiahordozó használat csökkenésével jár. A települések földgázvezeték kiépítési igénye is ezen intézkedésben jelenik meg, amely a levegő minőségére negatív hatású lenne, mert a vegyes tüzelésű fosszilis fűtést egy másik fosszilis fűtési módra váltaná ki, megújuló helyett.

A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése (P1.2, P8.2) az ellátási láncokat rövidítő hatása miatt csökkenti az áruszállítás mennyiségét, így közvetlen károsanyag kibocsátás csökkentő hatása van.

A regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása, a K+F+I tevékenységek (P1.3, P2.2, P8.3) a kutatás, fejlesztési tevékenységek révén elősegítik a környezetbarát technológiák kidolgozását és bevezetését, így hozzájárulnak a károsanyag kibocsátás csökkentéséhez.

Az energiahatékonyság, megújuló energiatermelés, a közösségi közlekedés, a kerékpáros nyomvonalak építése, az épület felújítással járó fejlesztések mind a fosszilis energiahordozó felhasználás csökkentését eredményezik. (P5.1, P5.2, P5.3, P7.2, P7.5, P7.6, P9.2, P9.3, P9.6) Ma már egy épületet sem lehet úgy felújítani, hogy ne javuljanak az energetikai jellemzői. Az oktatási épületek fejlesztése (P4.1, P4.2, P4.3.) is ide tartozik.

A vízvisszatartás, a szennyvíztisztítás és a hulladékfeldolgozás, hasznosítás (P5.4, P5.5) segíti a levegő tisztaságát, megelőzi a kellemetlen szaghatásokat, és a hulladékok kontrollálatlan bomlásának káros hatásait.

A zöldterületek, parkok fejlesztése, forgalomcsillapított övezetek létrehozását célzó komplex fejlesztések (P7.3, P7.4) is pozitívan hatnak a levegőre. A forgalomcsökkentés károsanyag kibocsátás csökkentő hatású, a növényzet mennyiségének és szennyezéslekötő képességének növelése szintén a levegő károsanyagtartalmára hat kedvezően.

Negatív hatással járhat az ipari tevékenység növelése (P2.1, P9.1), hiszen ezek együtt járnak mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével. A repülőtérfejlesztés révén növekvő légiforgalom (P2.1) is negatív hatással van a levegő minőségére. A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) is a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedéséhez vezet, utóbbi - jellegénél fogva - értékes természeti területeket is érintve.

A közúti közlekedés fejlesztése és az ezzel együtt járó forgalomnövekedés, különösen az új nyomvonalak mentén negatívan hat a levegő minőségére, amelyet az intézkedésen belüli vasúti fejlesztés csak részben ellensúlyoz (P7.1).

3.4.3 Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ide értve az ár- és belvizeket is)

A lakosságmegtartó beavatkozások (P7.7) között a bérlakásépítés meglévő, rossz állapotú ingatlanok kiváltásával, felújításával jár, amely korszerű, víztakarékos megoldásokkal csökkentheti az ivóvízfelhasználást és a háztartási vegyszerfelhasználást. Ez a pozitív hatás képes ellensúlyozni a belterületi útfejlesztések áttételes forgalom növelő és ezáltal vizeket szennyező hatását, így ezen intézkedés összességében vegyes hatású. A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása (P6.2) szintén vegyes hatású, mert a természeti örökség részét képező élővizekre és az érzékeny felszín alatti vízkészletekre pozitív hatást gyakorolhat, ugyanakkor a látogatószámot növelő fejlesztések nagyobb vízfelhasználással és szennyvízkibocsátással járnak.

A mezőgazdaság, az élelmiszeripar (P1.1, P8.1, P6.1., P9.4) jelentős vízmennyiséget használ fel és vegyi anyagokkal is dolgozik, amelyek szennyezik a talajmenti vízkészleteket, mennyiségi és minőségi problémákat okozva. Különös figyelmet érdemlő terület ebből a szempontból a megye északi fele, amely nagy kiterjedésben a Balaton védendő vízgyűjtő területéhez tartozik. Az erdőtelepítések pozitív hatással vannak a vízvisszatartásra, de a telepítéshez, a magoncok megerősödéséhez szintén vízfelhasználás szükséges. A hatás összességében negatív, amelyet a más intézkedésben lévő vízvisszatartás tud ellensúlyozni. Egyes esetekben a vízhiányos területen végzett kellően át nem gondolt erdősítés vagy energianövény-termelés a talajvíz kiszigereléséhez és az adott terület ökológiai eltartó képességének csökkenéséhez vezethet (P5.2, P5.3, P9.2, P9.3). A korszerű mezőgazdasági technológiák ezzel szemben a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket. Ez különösen fontos a megye nitrát-érzékeny területein (Észak-Somogy, Dráva-mente, és további nagyobb területek).

Az iparfejlesztés növeli a vízfelhasználást és a szennyvízkibocsátást (P2.1, P9.1). A turisztikai fejlesztések is látogatószám növekedéssel járnak, az ezzel együtt járó káros hatásokkal együtt (P3.1, P3.2., P8.4, P8.5).

Az oktatási infrastruktúrák (P4.1, P4.2, P4.3) fejlesztése, az egészségügyi, szociális, gyermekjóléti, óvodai ingatlan fejlesztések (P7.5, P7.6., P9.6) együtt járnak a vizesblokkok számának, a higiénés előírásokhoz szükséges elemek növelésével, amelyek mindegyike növeli a vízfelhasználást és a szennyvízkibocsátást. Új építés esetén a talaj vízelnyelő képessége is romlik, amely belvízelvezetési kapacitás növelést igényelhet.

A megújuló energiatermelési módok (P5.2) közül a geotermikus energia használata jelent negatív hatást a felszín alatti vizekre. A vízrétegek áttörése, a kútpalást amortizációja mindig veszélyes, könnyen a különböző vízrétegek átszűrődéséhez vezethet, amely egyes rétegek vízminőségét erősen ronthatja. A vegyes, fürdő és energetikai célú hasznosítás esetén a kitermelt termálvíz a szennyeződése miatt nem sajtolható vissza a származási rétegébe, így csökkentve az adott termálvízkészlet mennyiségét és hőmérsékletét. A vízerőművek is járhatnak jelentős felszíni vízminőségromló kockázattal.

A hatásvizsgálat készítésekor Somogy megyében a következő természetes gyógytényezők szerepeltek az országos nyilvántartásban: 1 db gyógyhely (Igali Gyógyfürdő), 12 db fürdési célú gyógyvizes kút, 2 db fürdési és ivási célú gyógyvizes kút, 2 db ivási célú ásványvizes kút, 5 db fürdési célú ásványvizes kút, 9 db palackozási célú ásványvizes kút. A turisztikai (P3.1, P8.4), a mezőgazdasági és ipari (P1.1, P2.1, P8.1, P9.1) fejlesztések gyógyvíz, ásványvíz hasznosítása minőségi és mennyiségi romlást okozhat a vízrétegekben. A gyógyhely esetében a fejlesztések légszennyező és zajhatása jelent veszélyt.

A közúti fejlesztések és a kerékpáros fejlesztések (P7.1, P7.2) természeti területeket vesznek igénybe, veszélyeztetve a vízkészleteket, továbbá felszíni vízfolyásoknál hídépítési, vízelvezetési beavatkozásokkal járnak, amelyek a felszíni vizek minőségét veszélyeztetik. A járművekből származó olajszennyeződések és a nem kellően környezettudatos kerékpárosok szemetelési tevékenysége negatívan hathat az élővizekre.

A regionális együttműködés, tudástranzfer és az innováció támogatása, előmozdítása, a K+F+I tevékenység (P1.3, P2.2., P8.3) kutatásai, kísérleti fejlesztései segíthetik olyan technológiák kidolgozását, bevezetését, amelyek víztakarékosak, hatékonyabb víztisztítást, szennyvíztisztítást, hatékonyabb szennyvíziszap hasznosítást tesznek lehetővé.

A vízvisszatartás, a szivárgó vezetékek cseréje (P5.4) és a hulladék feldolgozás és hasznosítás (P5.5) a vízkészleteket védik, a mennyiségükre, minőségükre pozitívan hatnak. Az illegális hulladéklerakás felszámolása és megelőzése is pozitívan hat a vizek állapotára.

A komplex településfejlesztési akciók parkosítási, vízrendezési tevékenysége (P7.3, P7.4) összességében pozitívan hat a felszíni és felszín alatti vizekre, meglévő szennyezőforrásokat felszámolva és a vízvisszatartási beavatkozásai révén.

3.4.4 Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra

A fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak (P7.2) fejlesztése részben pozitív, mert a kerékpáros közlekedés és a közösségi közlekedés csökkenti a személygépjármű forgalmat, így annak élővilágra gyakorolt negatív hatásait, azonban a kerékpárút építések természeti területeket tárnak fel a forgalom előtt, megzavarva az ottani ökoszisztémát.

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar a vegyszerhasználattal, forgalomnövelő hatással (P1.1, P8.1) alapvetően negatívan hat az élővilágra, de az ökológiai gazdálkodás elterjesztése és az erdők, védőerdősávok telepítése ezt ellensúlyozza, amely hatások egymást kioltják.

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések (P6.2) hatása vegyes. A természetes élőhelyeket közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő, így ezen hatásviselőre közvetlen és erős pozitív hatást gyakorló beruházások is várhatók ezen intézkedés keretében. A természeti örökség védelme érdekében végzett fejlesztések pozitív hatásúak az élővilágra és a biodiverzitás megőrzésére, de a forgalom növelő kulturális és helyi identitást erősítő tevékenységek ezt a hatást lerontják, a két tevékenység kioltja egymást.

Az iparfejlesztés (2.1, 9.1) és a turizmus (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) természeti területek elfoglalásával, feltárásával, a forgalom növekedésével negatívan hatnak az élővilágra és a biodiverzitásra.

A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőmunka igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése (P6.1, P9.3) intézkedések mezőgazdasági elemei negatívan hatnak az emberi jelenlét és tevékenység, illetve vegyszerhasználat révén.

A helyi termékek piacra jutását segítő intézkedések (P1.2, P8.2) az ellátási láncok rövidítése révén csökkentik a forgalmat és a szennyezést, így azok élővilágot érintő hatásait is mérséklik.

A regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása és a K+F+I tevékenység (P1.3, P2.2, P8.3) az új környezetbarát technológiák kifejlesztése és bevezetése révén csökkenthetik a mezőgazdaság és az ipar, illetve egyéb emberi tevékenységek élővilágra gyakorolt hatását, segítve a biodiverzitás megőrzését.

Az oktatás (P4.1, P4.2, P4.3) a felnövekvő generációk szemléletformálásával, biológiai tudásának növelésével hozzájárulhat az emberi negatív hatások mérsékléséhez.

Az energiahatékonyság, a megújuló energiatermelés, a vízvisszatartás, a szivárgó ivóvíz és szennyvízvezetékek cseréje, a hulladékok feldolgozása és hasznosítása (P5.1, P5.2, P5.3, P5.4, P5.5, P9.2, P9.3) mind kedvezően hatnak az élővilágra, ellensúlyozva a civilizáció negatív hatásait, segítve a biodiverzitás megőrzését.

Településfejlesztési beruházások (P7.3, P7.4) során növelhetők a települési zöldhálózati elemeket képező települési zöldfelületek, mint potenciális élőhelyek.

3.4.5 Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére

A mezőgazdaság és az élelmiszerpar fejlesztése (P1.1, P8.1), amennyiben az természetvédelmi területet, vagy Natura 2000 területet, illetve ezen területekkel szomszédos területeket érint közvetlenül, a hatás lehet negatív. Ugyanakkor az erdőtelepítés, védőerdősáv létesítés, ökológiai gazdálkodásra átállás pozitív hatású. A két hatás egymást kiegyenlíti. A természetvédelmi és Natura 2000 területek közelében és ezen területeken szigorúan szabályozott, hogy milyen fejlesztések és milyen technológiával végezhetőek. Kiemelten fontos e szabályok betartása és betartatása.

Az energiahatékonyság, a megújuló energiatermelés (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3) a természetvédelmi és Natura 2000 területen és azok közelében lehet negatív hatású is, csak kellő körültekintéssel megfelelő típusokat telepítve lehet e hatást kiküszöbölni. (Jelenleg ez elsősorban már e területeken meglévő létesítményeket érinti, új fejlesztés általában nem lehetséges e területeken.) Ugyanakkor az ezen fejlesztésekkel a területen lévő infrastruktúránál elért károsanyag kibocsátás csökkentés közvetlenül pozitívan hat e területekre. A két hatás egymást kiegyenlíti.

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása (P6.2) közül a természeti örökség védelmének fejlesztése a természetvédelmi és Natura 2000 területek állapotára pozitívan hat, de ha ezen a területen a fejlesztés kulturális és helyi identitás erősítő tevékenységgel párosul, akkor az e pozitív hatást kioltja.

Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) a természetvédelmi és Natura 2000 területek közelében negatívan hathat e területekre, emiatt célszerű vagy kívánatos a túl közel elhelyezkedő létesítményeket, vagy, ha a tevékenység körültekintően megválasztott technológiával biztonságos, akkor át kell alakítani ezeket, hogy a negatív hatás mérsékelhető legyen.

A természetvédelmi és Natura 2000 területeket feltáró turizmus (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) kedvezőtlen hatású, emiatt csak nagy körültekintéssel, a környezeti hatás modellezésével, a látogatószám korlátozásával szabad e területeken turisztikai fejlesztést tervezni és megvalósítani.

A lakosságmegetartó fejlesztések, mint a külterületi útfejlesztések, települési útfejlesztések, járdafejlesztések, bérlakás építések (P7.7) természetvédelmi, vagy Natura 2000 területeket érintve szintén kedvezőtlen hatásúak lehetnek, amelyet csak nagy körültekintéssel lehet ellensúlyozni, amennyiben az állami érdek a fejlesztést alátámasztja.

A természetvédelmi és Natura 2000 területeken a közúti, vasúti, kerékpárút fejlesztések (P7.1, P7.2) és azok fenntartása, üzemeltetése jelentős károkat okozhat e területek érzékeny ökoszisztémájában. Az építés is jelentős szennyezéssel, az élővilág zavarásával, természeti területek megsemmisülésével jár, de a folyamatos üzem és a későbbi felújítások is azonos hatásúak.

A regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása (P1.3), a mezőgazdasági területeken megvalósuló innováció segítheti a természetvédelmi és Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás kíméletesebbé válását, amely kedvezően hathat ezen területekre.

A vízviszatartás, a szennyvízelvezetés és -kezelés kiépítése esetén, ott, ahol már van meglévő szennyvízelvezető rendszer, a szivárgások megszüntetése, a szennyvíziszap kezelése, a hulladék feldolgozás és hasznosítás (P5.4, P5.5) segítheti a természetvédelmi és Natura 2000 területek környezeti állapotának javulását és a vízviszatartás révén a klímaváltozás hatásaival szemben ellenállóbbá teheti e területeket.

3.4.6 Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyont is)

A mezőgazdaság és az élelmiszerpar fejlesztése (P1.1, P8.1) kettős hatású lehet: a mezőgazdasági művelés intenzívebbé válása a termőföld termőképességének a csökkenését okozhatja, növekvő vegyszer és anyaghasználattal járhat. Ugyanakkor a korszerű technológiák, az automatizálás és az ökológiai gazdálkodásra átállás ezt ellensúlyozhatja, kiegyenlítve a negatív hatást. Hasonló hatású a periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunikációs igényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése (P6.1, P9.4) a mezőgazdasági tevékenységek részeként.

Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) hatása is kettős, mert az új ipari létesítmények természeti területeket vehetnek el és egy új létesítmény új energia és nyersanyagfelhasználóként jelenhet meg. Ezzel szemben az új létesítmény nyersanyaga és energia szükséglete más tevékenység hulladékából is biztosítható, továbbá a meglévő létesítmények korszerűsítése a nyersanyag és energiafelhasználás csökkentésével járhat. E fejlesztések hatása kettős.

Az oktatás (P4.1, P4.2, P4.3) a nevelési, ismeretátadási tevékenysége során az erőforrásokkal való takarékosagra nevelés miatt lehet pozitív a környezeti hatás, ugyanakkor a jogszabályi előírások, szabványok nagyobb épületeket, a higiénés technológiák fokozottabb beépítését eredményezik a fejlesztés során. Az ingatlanfejlesztések ezen nyersanyagot felemésztő és az üzemeltetés anyag és energiahasználatát növelő voltát ellensúlyozzák a korszerű energetikai megoldások. További ellensúlyt jelenthet a fenntartható anyaghasználat, alacsony karbantartási anyagigénnyel. Ehhez hasonlóan kettős a közszolgáltatások ingatlanfejlesztéseinek, illetve a közterületi és egyéb fejlesztéseknek a hatása (P6.2, P7.3, P7.4, P7.5, P7.6, P7.7, P9.6).

A turizmusnak (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) kedvezőtlen hatása van természeti erőforrásokra, mert az odautazással és az ott tartózkodás során igénybe vett szolgáltatásokkal természeti erőforrásokat használ el. A turisták kevésbé takarékoskodnak, azaz több hulladék is keletkezik. Továbbá a szálláshelyeknek, turisztikai attrakcióknak, szolgáltatóknak számos olyan többlet előírást kell betartaniuk, amely többlet nyersanyag és energia felhasználásával jár.

A közúti útfejlesztések (P7.1) jelentős nyersanyag és energiateljesítmény felhasználással kivitelezhetőek, és egy fokozódó gépjárműhasználati igényt elégítenek ki, sok erőforrást felemésztenek. Továbbá természeti területeket, azaz termőföldet, vagy természetes növénytakaróval fedett területet vesznek el.

A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése, a K+F+I tevékenység (P1.2, P1.3, P2.2, P8.2, P8.3) az új technológiák kidolgozása, bevezetése révén csökkenthetik a nyersanyag és energiateljesítmény felhasználást, védhetik a termőterületek minőségét, így hozzájárulhatnak a természeti erőforrások megőrzéséhez, fenntartható használatához.

A közösségi közlekedés és a kerékpárutak fejlesztése (P7.2) szintén pozitív hatású, mert a jelentős természeti erőforrást felhasználó személygépjármű közlekedést váltják ki. Az új kerékpárút építések természeti vagy termőterületek elvételeivel járnak, és átmenetileg a létrehozásuk jelentős nyersanyag és energia felhasználásával jár, de hosszú távon a személygépjármű kiváltó hatásuk e ráfordítást pozitív hatássá fordítja át. A közösségi közlekedés meglévő infrastruktúrát használ egyre energiatakarékosabb módon, így e fejlesztéseknek a kerékpáros fejlesztésekhez képest azonnali hatása van a természeti erőforrások megőrzésére.

Az energetikai fejlesztések, a megújuló energiatermelés, a vízvizsztatás, a vízkészletek védelme érdekében végrehajtott ivóvíz és szennyvízfejlesztések, a hulladékok feldolgozása, hasznosítása (P5.1, P5.2, P5.3, P5.4, P5.5, P9.2, P9.3) mind jelentős mértékben hozzájárulnak a természeti erőforrások védelméhez. A beruházások átmenetileg nyersanyagot és energiát igényelnek, de hosszú távon a létrehozásukhoz felhasznált erőforrások többszörösét takaríthatják meg.

3.4.7 Hatás a klímára

A mezőgazdaság és az élelmiszerpar fejlesztése (P1.1, P8.1) kettős hatású lehet: a mezőgazdasági művelés és az állattartás intenzívebbé válása hathat negatívan a klímára. Ugyanakkor a korszerű technológiák, az automatizálás és az ökológiai gazdálkodásra történő átállás, az erdőtelepítés, a védőerdők telepítése ezt ellensúlyozhatja, kiegyenlítve a negatív hatást. Hasonló hatása a perifériás térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élmunkaigényes tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése (P6.1, P9.4). A periférián élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja (P6.1, P9.4) hosszú távon hozzájárul a klímabiztonság növeléséhez is.

Az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) és a turizmus (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) hatása is vegyes. A termelő létesítmények pontszerű, illetve a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű üvegház-hatású gáz (ÜHG) kibocsátásának növekedésével is együtt járnak. Az új létesítmények negatív klimatikus hatását ellensúlyozza a meglévő létesítmények fejlesztése, amely segítheti a klímaváltozáshoz vezető okok mérséklését, csökkentve a károsanyag kibocsátást, a pontszerű vízvizsztatási és zöldítési elemekkel pedig megakadályozva a kiszáradást.

A közúti fejlesztés a növekvő személygépjármű forgalom kiszolgálására hivatott, amely negatívan hat a klímára. Az intézkedésen belüli vasúti közlekedés fejlesztése ezt kis részben ellensúlyozza (P7.1).

A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése, a K+F+I tevékenység (P1.2, P1.3, P2.2, P8.2, P8.3) az új technológiák kidolgozása, bevezetése révén kedvezően hathatnak a fejlesztéssel érintett tevékenységek klimatikus hatására.

Az oktatás (P4.1, P4.2, P4.3) a nevelési, ismeretátadási tevékenységek révén és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések segíthetik a klímaváltozás elleni védelmet. Szintén pozitív a károsanyag kibocsátást csökkentő infrastruktúra fejlesztéseknek, vízvisszatartásnak, parkosításoknak, zöld területek fejlesztésének a hatása (P6.2, P7.3, P7.4, P7.5, P7.6, P7.7, P9.6).

A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése (P7.2) jelentős mértékben képes csökkenteni a személygépjármű közlekedésből eredő káros hatásokat, mérsékelve az ezen járművek előállításához felhasznált bányászati, ipari tevékenységet is.

Az energetikai fejlesztések, a megújuló energiatermelés, a vízvisszatartás, a vízkészletek védelme érdekében végrehajtott ivóvíz és szennyvízfejlesztések, a hulladékok feldolgozása, hasznosítása (P5.1, P5.2, P5.3, P5.4, P5.5, P9.2, P9.3) mind jelentős mértékben hozzájárulnak a klíma védelméhez, jelentős mértékben csökkentve az energia előállításához és a bányászathoz, ipari tevékenységhez köthető károsanyag kibocsátást. Továbbá a kiszáradás megakadályozásával a természeti környezet pozitív klimatikus befolyásoló képességét is segítenek megőrizni. A biomassza esetleges égetési célú előállítása dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, mert mind a klímavédelem, mind a körforgásos gazdaság szempontjából káros.

3.4.8 Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)

Potenciálisan negatív hatása lehet az épületeken elhelyezett fotovoltaiikus paneleknek és napkollektoroknak (P5.1, P5.2, P9.2), amelyek ronthatják a településképet. Továbbá a hőszigetelési tevékenység építészeti értékek elvesztésével járhat, ezért fontos a megfelelő településképi védelmi szabályozás és annak érvényesítése.

A mezőgazdasági termelés és a megújuló energiatermelés összekötése is járhat településképi negatív hatással, ezért szabályozni szükséges, hogy mely területeken lehet a lakott területek közelében ezen kettős termőföldhasznosítási építményeket elhelyezni (P5.3, P9.3)

A belvízelvezetés, a víztározók, az átemelők, az víztisztító művek, kutak, a szennyvíztisztítók, átemelő műtárgyak, a hulladékátrolók, a hulladékfeldolgozó és hasznosító üzemek (P5.4. P5.5) elhelyezése jelentős körültekintést igényel, hogy a településképet, a település élhetőségét ne befolyásolják negatívan.

A mezőgazdasági épületek, építmények, az élelmiszeripari üzemek, az iparfejlesztés (P1.1, P8.1, P2.1, P9.1) is negatívan befolyásolhatja a településképet, ugyanakkor a régi, lepusztult létesítmények kiváltása, vagy felújítása kedvező hatású. Ezek hatását településképi előírásokkal kell a megfelelő irányban befolyásolni.

A közúti, vasúti infrastruktúra fejlesztések, a kerékpárútépítések (P7.1, P7.2), különösen a meglévő nyomvonalak áteresztő kapacitásának bővítésével járó fejlesztések negatívan befolyásolhatják az épített környezetet. E fejlesztéseknél fontos az átutazó forgalmat települést elkerülő nyomvonalak felé terelni területhasználati szabályozással. A településen belüli beavatkozásoknál településképi, településszerkezeti szabályozással szükséges megfelelő irányba terelni a beruházásokat, hogy azok minél kevésbé legyenek településképet zavaróak és ne járnak az épített örökség sérülésével, megsemmisülésével.

Az oktatás fejlesztése (P4.1, P4.2, P4.3), az egészségügyi, szociális gyermekjóléti ellátás fejlesztése (P7.5, P7.6, P9.6) leromlott állagú, sokszor helyileg védett, vagy műemléki épületek felújításával jár, amely segíti az épített örökség megőrzését, hozzájárul a településkép javításához.

A legjelentősebb pozitív hatás azon kisléptékű településfejlesztési beavatkozásoktól (P7.3, P7.4) várható, amelyek akár jelentős mértékben is javíthatják a megye településeinek településképét. A leromlott bérházak felújítása, kiváltása, telepfelszámolások, leromlott állapotú közterületek felújítása is jelentős mértékben javítják az épített környezetet (P7.7).

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása (P6.2) szintén jelentős pozitív hatással lesz az épített örökség megőrzésére, és ezen értékek lakosság körében történő tudatosítása áttételesen a saját lakókörnyezetükön végzett felújítások során is pozitívan hathatnak az épített környezetre, vagy a helyi védettségbe mennyiségi korlátok miatt nem beleférő építészeti értékek megőrzésére.

Somogy megye jelenleg nem rendelkezik világörökségi helyszínnel. A Magyarországi tájházak hálózata világörökségi várományos helyszín részhelyszínei közül a megye 5 település (Zamárdi, Lakócsa, Karád, Buzsák, Vörs) tájházai által érintett.

Somogy megye régészeti lelőhelyekben gazdag terület, ahol számtalan őskori, bronzkori, avar kori, árpád-kori és későbbi lelet vár még feltárássra. Jelenleg 2774 nyilvántartott és 47 egyedileg védett régészeti lelőhely található a megyében. A program jelenlegi tartalma alapján nem látunk olyan intézkedést, amely ezekre különösebb hatással lenne, ugyanakkor feltétlenül fontos az örökségvédelmi jogszabályok betartása mind a mezőgazdasági tevékenységek, mind az ipari-közlekedési infrastruktúra-fejlesztések, mind pedig turisztikai attrakció-fejlesztések esetén.

Figyelembe véve, hogy régészeti, műemléki értékeink nem megújuló forrásai kulturális örökségünknek, fenntartható használatuk kulcsfontosságú a jelen és jövő nemzedékei számára. A régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint a földmunkával járó beruházásokkal, erdőtelepítéssel el kell kerülni.

3.4.9 Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, helyi gazdaságra

A hatásvizsgálat ezen fejezete két olyan értékelési szempontot tartalmaz (táji és gazdasági hatások), amelyet célszerű külön vizsgálni.

Hatás a tájra, a táj eltartó képességére

Negatív hatást több intézkedés fejlesztési céljai is eredményezhetnek:

- Újabb mezőgazdasági területek művelésbe vonása, illetve a meglévő területek intenzívebb művelése jelentős negatív hatást eredményezhet a tájszerkezetben (P1.1, P8.1, továbbá a P6.2 és P9.4 mezőgazdasági tevékenységei), mivel a térségi zöldinfrastruktúra-hálózat számos eleme veszélybe kerülhet, vagy megszűnhet (pl. a tradicionális tájszerkezethez tartozó mezsgyék, erdősávok, melyek jelentősége kiemelkedő mind a tájkép, tájjelleg, mind pedig az ökológia szempontjából). Szintén a mezőgazdasági termelés fokozáshoz köthető vizuális és funkcionális tájhasználati konfliktust eredményezhetnek az iparszerű mezőgazdasági létesítmények, melyek markánsan jelennek meg a tájképben, továbbá koncentrált környezeti terhelést is eredményezhetnek (P1.1, P8.1). Ezek negatív hatása körültekintő tájba illesztéssel mérsékelhető. Negatívan befolyásolhatják a tájképet és a tájkaraktert a nem megfelelően kialakított, elhelyezett új iparterületek, ipari parkok, melyek tájidegen elemként jelenhetnek meg a somogyi dombvidéken (P2.1, P9.1).

- A jelentős turisztikai fejlesztések (pl. nagyobb szálláshelyek, tematikus parkok, élményparkok kialakítása) az előbbiekhöz hasonlóan negatív hatással bírhatnak a tájkarakterre (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5). Ez különösen a megye északi részén, a Balaton térségében jelenthet nagy veszélyt. Különösen kerülni kell ezen létesítmények megjelenését a magasabban fekvő területeken, valamint a Megyei Területrendezési Terv Tájképvédelmi terület övezetébe tartozó térségekben, mivel ezen helyeken tájképi szempontból még jelentősebb károkat okozhatnak.
- A megújuló energiaforrások bizonyos fajtáinak nem megfelelő helyeken való alkalmazása elsősorban vizuális tájhasználati konfliktust eredményez. Különösen igaz ez a napelemparkokra, valamint a szélérőművekre (P5.1, P5.2, P5.4, P9.2, P9.3). Mindkét esetben a részletes hatásvizsgálatok, tájbaillesztési vizsgálatok jelentősége kiemelten fontos a tájkarakter-területek megőrzése érdekében, melyekhez a készülő országos tájkarakter-kutatás eredményeinek figyelembevétele elengedhetetlen. Ugyanez igaz az energiaültetvényekre is, melyek merőben eltérnek a megye természetes, illetve természetközeli vegetációjának karakterétől, azonban a prioritásokban ez már nem szerepel, csak a növényi hulladékok biomasszaként történő hasznosítása.
- Az új vonalas infrastruktúraelemek negatív hatással lehetnek mind a tájjellegre, mind pedig a tájszerkezetre, mivel egyrészt a tájképben markánsan jelennek meg, másrészt élőhelyfragmentáló hatásuk is jelentős. Ezen kedvezőtlen hatások különösen a megye érintetlenebb, természeti-táji szempontból legértékesebb térségeiben jelentkezhetnek (pl. Duna-Dráva Nemzeti Park területéhez tartozó Dráva-menti részek, a Zselici és a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetek térségei) (P7.1, P7.2).

Pozitív hatást eredményezhet a természetkímélő mezőgazdasági művelés terjedése az EU Közös Agrárpolitikájával összhangban (pl. zöldítés), mely eredményeként a tájszerkezet és így a tájkép is diverzebbé válik (P1.1, P8.1). E folyamat az eddigi intenzíven művelt mezőgazdasági területek rehabilitációjaként is értelmezhető. Elsősorban a városi térségek peremterületein az újabb ipari fejlesztések megvalósulhatnak barnamezős területek rehabilitációjával is, melyek táji szempontból jelentős pozitív hozzáadékkal bírnak (P2.1, P9.1). Elsősorban a nagyobb városok (pl. Kaposvár, Marcali, Nagyatád) esetében lehet ezen folyamatoknak kiemelt szerepe.

A különböző ökoturisztikai és falusi turizmushoz kapcsolódó fejlesztések nem csak az épített örökség megőrzéshez járulhatnak hozzá, hanem a tradicionális művelési módok megőrzésével, felélesztésével együtt a jellegzetes somogyi tájkarakter-területek megóvásához, erősítéséhez is (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5). Ugyanez igaz a Balatontól délre elhelyezkedő borvidéki területek fenntartható turisztikai hasznosítására is, mely katalizálja a szőlőtermő területre jellemző tájkarakter megőrzését (P8.4, P8.5). Az előbbiekhöz kapcsolható közvetett pozitív hatás lehet a rekreációs és turisztikai tevékenységek eredményeként az itteni tájak (jellegzetes tájkarakter-területek) megbecsültségének növekedése is. A fokozódó turisztikai fejlesztések lehetőségeket teremthetnek a roncsolt területek (pl. bányaterületek) tájrehabilitációjához a rekreációs-turisztikai utóhasznosítás érdekében.

A periférikus térségekben a munka világába történő visszavezetést szolgáló programok jelentős pozitív hatással lehetnek a tájgondozásra, tájfenntartásra, melyekhez kapcsolódó tevékenységek jellemzően nagy élőkommunikáció igényűek. Ezen folyamat a tradicionális tájszerkezet megőrzéséhez, visszaállításhoz tud hozzájárulni (pl. hagyományos művelési módok alkalmazása) (P6.1, P9.4).

Hatás a helyi gazdaságra

Erős és közvetlen pozitív hatás várható a mezőgazdasági és ipari fejlesztésektől (P1.1, P8.1, P2.1, P9.1), a vállalkozás-fejlesztési (P2.1, P9.1, P2.2, P8.3) és a turisztikai szolgáltatásfejlesztő beavatkozásoktól (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5), amelyek jelentősen erősíthetik a munkaerőpiaci keresletet. A periférikus térségeket célzó szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés (P6.1, P9.4) jelentősen erősíthetik a hátrányos helyzetű lakosok általános foglalkoztathatóságát.

Gyengébb vagy áttételes pozitív hatással járnak a képzettség, a nyelvi és informatikai készségek fejlesztése (P4.1, P4.3), amelyek javítják a lakosság általános foglalkoztathatóságát. A hulladék-ipar ösztönzése (P5.5) erősítheti a munkaerőpiaci keresletet. A mobilitás, megközelíthetőség fejlesztése (P7.1, P7.2, P7.7) áttételesen segíti a helyi gazdaság fejlődését, javítva a vállalkozási környezetet és a megye általános versenyképességét.

Az intézkedések között nem találtunk olyat, amely a helyi gazdaságra nézve negatív hatásokkal járna.

3.4.10 Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra

Összességében a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkenése várható a koncepció célrendszerében megfogalmazott átfogó cél megvalósításának eredményeként. Emellett, a megye fokozatos felzárkózásának eredményeként a program hatására a Dél-Dunántúli régió országos fejlettségi átlaghoz való felzárkózása is valószínűsíthető, ami egy kiegyensúlyozottabb országos térszerkezet kialakításához tud hozzájárulni.

A járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése területi célok eredményeként a város-vidék kapcsolatok erősödése várható, amelynek minden település nyertese a szolgáltatások jobb elérésén és a közlekedési kapcsolatok javulásán keresztül. A megyeszékhelyre tervezett jelentős volumenű fejlesztések jelentős része a környező településekkel történő szorosabb együttműködésben valósíthatóak meg eredményesen (pl. megújuló energia fejlesztések), így Kaposvár és az agglomerációs települések kapcsolatának javulása várható.

A gyorsforgalmi úthálózat (P7.1) fejlesztése jelentős hatással lesz a megye térszerkezetére. A program nem nyomvonalas intézkedései a nyomvonalas fejlesztésekkel együtt egymást erősítve hatnak. Kaposvár agglomerációs hatása várhatóan növekszik, így az országos súlya is. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet a minőségi turizmusfejlesztés, a turisztikai élményláncok kialakítása, a megyei turizmus hárompólusúvá válása és az aktív turizmus előtérbe kerülése révén úgy tud magasabb hozzáadott értéket elérni, hogy nem nő jelentősen az éves vendégéjszakák száma. A program intézkedéseinek megvalósulása esetén a Fejlesztendő belső vidéki térség és a Csurgyói és Barcsi Komplex programmal fejlesztendő járás felzárkózó pályára lép, csökkennek a megyén belüli különbségek. Az intézkedések a Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belüli fejlettségbeli különbségek csökkentését is célozzák.

A térszerkezetre nézve potenciálisan negatív hatások között említhetjük a mezőgazdasági fejlesztések (P1.1, P8.1) között az esetlegesen növekvő nagytáblás, monokultúras gazdálkodást, valamint a hasonló nagytáblás, monokultúras gazdálkodás keretében végzett energianövény-termesztést (P5.1, P5.2), amelyek rontják a tájhasználati minőséget. Az energianövény termesztés elterjedése veszélyként fennáll, a prioritások azonban már nem tartalmazzák, a program a növényi hulladékot tekintik alapvető biomassza alapanyagának.

Az új vonalas infrastruktúrák (P7.1, P7.2) összefüggő természeti területeket vághatnak ketté, ugyanakkor az segítenek a leszakadó, hátrányos helyzetű területek feltárásában, azaz településeket, vállalkozásokat kötnek össze.

Erős és közvetlen pozitív hatása lehet a természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6.2) között a megye degradált természeti területeinek és kultúrtájainak helyreállítását célzó beruházásoknak.

További pozitív hatások várhatók az új iparterületek esetleges kialakítása (P2.1, P9.1) nyomán, hiszen ezek koncentrálnak az ilyen jellegű tevékenységeket, javítva a települési vagy külterületi térszerkezetet a zöld terület elfoglalásának negatív környezeti hatása mellett.

Szintén pozitív hatása lehet a települési parkosítási, zöldítési tevékenységnek, a leromlott települési területek, szegregátumok, barnamezős területek felszámolásának, amely ezen területek térhasználatát megújíthatja (P7.3, P7.4, P7.7).

3.4.11 Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)

Az ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák elterjedése (P1.1, P8.1, P2.1, P9.1) egészségkárosító hatásokkal együtt járó környezetszennyező tevékenységeket is eredményezhet, ideértve a termeléssel vagy szállítással együtt járó zaj- és rezgésterhelést is. A repülőtér fejlesztések során (P2.1) a zajszennyezés növekedése várható, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani a lakott és tervezett lakott területek elhelyezkedésére a légifolyósók kijelölésekor, illetve az itt élő lakosság igényeire a fejlesztések során.

Kifejezetten erős pozitív hatása lehet a megújuló energiahordozók intenzívebb használatának (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3), amely javítja a környezetállapotot és így az itt élők életminőségét is. Ehhez hozzájárulnak a kommunális fejlesztések (P5.4, P5.5) is, amelyek egészséges ivóvizet, a szennyvíztisztítást és a hulladék kezelést, feldolgozást, hasznosítást tartalmazzák.

A lakóterületeket érintő új, vonalas infrastruktúrák potenciálisan közlekedési eredetű zaj- és rezgésterheléssel járhatnak. A közúti fejlesztéseknek, a belterületi útfejlesztéseknek (P7.1, P7.7) jelentős egészség károsító hatása van a forgalom növekedése miatt, azonban a lakóhelyek elérhetősége jár pozitív hatással is. A közúti közlekedés fejlesztést a vasúti közlekedésfejlesztés (P7.1), a belterületi útfejlesztéseket az intézkedés (P7.7) részét képező települési szociális rehabilitációs és bérlakásépítési tevékenységek ellensúlyozzák.

Közvetett pozitív hatásként a mezőgazdasági és ipari fejlesztések (P1.1, P8.1, P2.1, P9.1), a vállalkozásfejlesztési (P1.3, P2.2, P2.3, P8.3) és turisztikai szolgáltatásfejlesztő beavatkozások (P3.1, P3.2, P3.3, P8.4, P8.5, P8.6) a munkaerőpiaci kereslet erősítésével, míg a képzettség szintjének emelése, a nyelvi és informatikai készségek fejlesztése, (P4.1, P4.2, P4.3), a periférikus térségeket célzó szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés, valamint a társadalmi és szociális kohéziót erősítő közösségépítő programok (P6.1, P6.3, P9.4, P9.5) a foglalkoztatathatóság erősítésével javítják közvetve az itt élők életminőségét.

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása (P6.2), a parkosítás, közterületek zöldítése, közösségi terek fejlesztése (P7.3, P7.4), a közösségi közlekedés és a kerékpárutak fejlesztése (P7.2) is pozitív hatásokat eredményeznek, egészséges lakókörnyezetet, mobilitást biztosítva, és a szolgáltatásokat elérhetőbbé téve.

Az egészségügyi, szociális, gyermekjóléti ellátások, a bölcsődék, óvodák bővítése (P7.5, P7.6, P9.6) szintén javítják az itt élők életminőségét és - az ellátások fejlesztése esetében – az itt élők egészségi állapotát is.

3.4.12 Hatás a környezettudatos magatartásra, életmódra

Az alap- és középfokú oktatás részeként tervezett környezeti nevelés (P4.3) közvetlenül járul hozzá a somogyi gyermekek és családjaik környezettudatosabb magatartásához, életmódjához (közvetlen erős pozitív hatás).

Emellett, tekintettel a program célrendszerében közvetve érvényesülő fenntarthatósági fókuszra, várható, hogy számos elem áttételesen segíti majd a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltását, viselkedésének megváltoztatását is.

Közvetlen és erős pozitív hatása lehet a megújuló energia-használatnak és az innovatív hulladékkipari megoldások ösztönzésének (P5.1, P5.2, P5.3, P5.5, P9.2, P9.3), valamint a fenntartható közösségi és alternatív közlekedési módok fejlesztésének (P7.2), amelyek széles körben járulhatnak hozzá a felhasználók, vállalkozók és munkavállalók környezettudatosságának növekedéséhez.

A magas hozzáadott értékű, jellemzően jövőorientált és környezetbarát kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2.3, P8.3) növelik a vállalkozók és munkavállalók körében a környezettudatosságot. A minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztés (P3.1, P3.2, P3.3, P8.4, P8.5, P8.6) a szolgáltatók és látogatók figyelmét is ráirányítja a kevésbé környezetterhelő turizmus lehetőségeire és fontosságára. A képzettségi szint emelése (P4.1, P4.2, P4.3) és a periférián élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja (P6.1, P9.4) hosszú távon ugyancsak hozzájárulnak a környezettudatosság növeléséhez.

A közúti és vasúti fejlesztéseknek (P7.1) a hatása vegyes: a közutak fejlesztése ösztönzőleg hathat a személyautó használatra, a vasúti fejlesztéseknek ezt ellensúlyozó hatása van. A két hatás kioltja egymást.

3.4.13 Hatás a honvédelemre

A területfejlesztési program megvalósítása az országos térségi övezetbe sorolt honvédelmi és katonai célú terület övezettel érintett településeken honvédelmi létesítmények és területek honvédelmi használatát korlátozó rendelkezéseket, elemeket, fejlesztési terveket nem tartalmaz.

A települések infrastrukturális elemeinek fejlesztése során (különösen a lakóövezetei, idegenforgalmi és nagy tömegeket vonzó fejlesztések, magas építmények vonatkozásában) kiemelt figyelmet kell fordítani a katonai objektumok környezetében, illetve azok védőterületén, vagy működési területén belül történő fejlesztési elemekre.

A közlekedési és környezeti infrastruktúra fejlesztések, valamint kerékpáros infrastruktúrához kapcsolódó fejlesztések esetén külön eljárásban szükséges vizsgálni, a tervezett nyomvonal közelében lévő honvédségi területek lehetséges érintettségét.

Áttételes negatív hatásként azonosítható, hogy a határon túli látogatók számának növekedése (P3.1, P3.2, P3.3, P8.4, P8.5, P8.6), vagy a közlekedési átjárhatóságot javító intézkedések (P7.1) közvetett nemzetbiztonsági kockázattal járnak, pl. egy globális egészségügyi veszélyhelyzet esetén.

Közvetett pozitív hatásként a képzettségi szint emelése (P4.1, P4.2, P4.3) és a helyi közösségek kohéziójának erősítése (P6.3, P9.5) hosszú távon járulnak hozzá az állampolgári kötelességtudat növeléséhez is.

3.4.14 Hatás a hulladékgazdálkodásra

Általános negatív hatásként említhető, hogy az ipari tevékenység növelése együtt jár a gyártási, a vállalkozói/üzleti tevékenység bővülése (P1.1, P2.1, P8.1, P9.1) a termelési és kommunális, a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) pedig a kommunális hulladék mennyiségének növelésével.

Közvetlen és erős pozitív hatása lesz az innovatív hulladékipari megoldások telepítésének (P5.5), amely hozzájárul a megye hulladékgazdálkodásának fejlesztéséhez, közvetve pedig az érintettek körében környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésminták kialakításához is.

További pozitív hozadéka lehet a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek ösztönzésének (P2.2, P8.3), amelyek kiválthatnak jelenlegi, több hulladékot termelő tevékenységeket. A képzettségi szint emelése (P4.1, P4.2, P4.3) hosszú távon járul hozzá a környezettudatosság növeléséhez, így környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakításához (szelektív gyűjtés, csomagolásmentes életmód, házi komposztálás, a keletkező kommunális hulladékok mennyiségének csökkentése és összetételének racionalizálása) is. Az óvodai nevelési tevékenység során találkozhatnak a gyermekek először a hulladékok elhelyezésével, emiatt az óvodák fejlesztése is hozzájárul a környezettudatos viselkedésmód kialakításához (P7.6., P9.6).

A parkosítások, közösségi terek fejlesztése során a hulladék elhelyezési innovatív megoldások és a zöldhulladék feldolgozása is pozitív mintát jelenthetnek (P7.3, P7.4) a lakosság számára, formálva a hulladékgazdálkodási szemléletmódjukat.

3.4.15 Hatás a természeti és ember által előidézett (antropogén) kockázatokra

A kockázatok növekedése várható a következő beavatkozásoktól:

- A veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1.1, P2.1, P8.1, P9.1) a környeztkárosítás kockázatával járnak.
- A védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozások (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát.
- A közlekedési átjárhatóságot javító intézkedések (P7.1) közvetve a közlekedési forgalom növekedéséhez, így az ezzel együtt járó baleseti kockázat emelkedéséhez vezetnek.

Meglévő kockázatokat csökkenthetnek az alábbi tevékenységek:

- A megújuló energia-használat és az innovatív hulladékipari megoldások ösztönzése (PP5.1, P5.2, P5.3, P5.5, P9.2, P9.3) jelentősen csökkent több, emberi tevékenységből eredő ökológiai kockázatot.
- A szennyvíztisztítási, víztisztítási technológiák, belvízvédelmi, árvízvédelmi, víz visszatartási rendszerek fejlesztése (P5.4) szintén hozzájárul ezen kockázatok mérsékléséhez.
- A képzettségi szint emelése (P4.1, P4.2, P4.3) hozzájárul a környezettudatosság növeléséhez, ezzel csökkentve a jövőbeni emberi beavatkozások természetkárosítási kockázatait.
- A telepfelszámolások (P7.7) is kockázat csökkentő hatásúak mind vegyi, mind biológiai veszélyek, mind tűzveszély tekintetében.

3.4.16 Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére

Tekintettel arra, hogy a vizsgált területfejlesztési program kitörési pontokat keres Somogy megye számára, ezek között elkerülhetetlenül találkozunk olyanokkal, amelyek esetében a tervezett beavatkozások valamely környezetvédelmi szemponttal ütközésbe kerülnek majd. Az egyes prioritások esetén az alábbi lehetséges konfliktusokat azonosítottuk:

- A veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó, vagy zaj/rezgés, illetve szag kibocsájtásával lakóterületet zavaró feldolgozóipari tevékenységek letelepítése (P1.1, P2.1, P8.1, P9.1) konfliktushelyzethez vezethet az érintett lakossággal.
- A természetes élőhelyeket, védett természeti területeket célzó turisztikai attrakciófejlesztés (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) igényei ütközhetnek az ökológiai, természetvédelmi szempontokkal.
- A kulturális és természeti értékek védelme (P6.2) miatt esetlegesen életbe lépő korlátozások konfliktust eredményezhetnek az érintett lakossággal és vállalkozásokkal.
- Új vonalas infrastruktúrák (P7.1, P7.2) tájképet rontó hatással járhatnak, összefüggő természeti területeket és élőhelyeket vághatnak ketté, jelentős zajterheléssel és kockázattal járnak.
- A vízerőművek, vagy az intézkedések között nem szereplő biomassza termesztés megjelenése (P5.1, P5.2) ütközhetnek ökológiai, természetvédelmi szempontokba.
- A belvízelvezető rendszerek, víz visszatartás fejlesztése (P1.1, P8.1, P5.4) olyan, jelenleg mezőgazdasági művelés alatti területeket is érinthet, amelyek egy részét fel kell használni. Új nyomvonalak, új tározó területek kijelölése is konfliktusforrás az érintett gazdálkodók és vízügyi szakemberek, valamint a települési lakosság között.

3.4.17 A megvalósítás kumulatív hatása

Ha a 3.1.2 fejezetben található, egyes intézkedések által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriákat egyszerű matematikai módszerekkel elemezzük (a pozitív és negatív hatásokat erősségüknek megfelelően +1, és +2, illetve -1 és -2 értékkel helyettesítve, a vegyes hatásokat nullának véve, ezeket különböző kategóriákon átlagolva, ugyanakkor figyelmen kívül hagyva a csak negatív irányban értékelt, környezeti konfliktusokról szóló utolsó oszlopot), akkor a sokelemű környezeti hatásvizsgálat szerteágazó összefüggésrendszeréből informatív összesített eredményeket olvashatunk le:

- A legtöbb intézkedés által befolyásolt hatásviselők (db):
  - Humán egészségi állapot, életminőség (33)
  - Víz (29)
  - Levegő (28)
  - Éghajlat, biodiverzitás (27)
  - Klíma (24)
  - Épített és települési környezet (23)
  - Környezettudatos magatartás (22)
  - Föld, talaj (21)
  - Természeti és humán kockázatok (20)

- Az intézkedések által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlagos hatás):
  - o Humán egészségi állapot, életminőség (1,03)
  - o Klíma (0,77)
  - o Környezettudatos magatartás (0,74)
  - o Levegő (0,46)
  - o Épített és települési környezet (0,23)
  - o Természeti erőforrások, ásványvagyon (0,18)
- Az intézkedések által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlagos hatás):
  - o Országos védett, és Natura 2000 területek (-0,26)
  - o Víz (-0,23)
  - o Honvédelem (-0,5)
- A legtöbb hatásviselőt érintő intézkedés (db)
  - o P5.5 A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása (13)
  - o P3.1 Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése (12)
  - o P3.2 Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás fejlesztés (12)
  - o P5.2 A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése (12)
  - o P8.4 Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése (12)
  - o P8.5 Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás fejlesztés (12)
  - o P9.2 A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése (12)

Ha az intézkedések értékeit átlagoljuk, akkor azt látjuk, hogy az iparfejlesztés és a turizmus (P2.1, P9.1, P3.1, P3.2, P8.4, P8.5), továbbá a mezőgazdaság és az élelmiszeripar (P1.1, P8.1) intézkedései járnak a leginkább negatív hatással. A legpozitívabb hatása – értelemszerűen – a kifejezetten fenntarthatóság-fókuszú hulladék feldolgozásnak, hasznosításnak (P5.5), a belvív, árvízvédelmet, vízvisszatartást, ivóvíz és szennyvíz rendszert érintő intézkedésnek (P5.4), továbbá az energetikai fejlesztéseknek (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3), az oktatási fejlesztéseknek (P4.1, P4.2, P4.5), a K+F+I és együttműködési, tudástranszfer fejlesztéseknek (P2.2, P1.3, P8.3) és a zöldterületfejlesztésnek (P7.3, P7.4) van.

5. táblázat: Környezeti hatásviselőkre kifejtett hatások átlaga intézkedésenként

Intézkedések		Környezeti hatásviselőkre kifejtett hatások átlaga
P1.1.	Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése, a mezőgazdasági termelés fejlesztése;	-0,27
P1.2.	A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése;	0,40
P1.3.	Regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása;	0,53
P2.1.	Üzleti infrastruktúra fejlesztése, foglalkoztatás-bővítő program, a járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása elsősorban az ipari infrastruktúra fejlesztésével;	-0,40
P2.2.	K+F+I program, vállalkozások együttműködésének támogatása;	0,67
P2.3.	Beruházás- és befektetés-ösztönzés; vállalati tanácsadó és mentorprogram; pénzügyi eszközök, megyei gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása;	0,07
P3.1.	Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése;	-0,40
P3.2.	Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás fejlesztés;	-0,40
P3.3.	Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése;	0,07
P4.1.	Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen az erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés a siófoki és kaposvári központú szakképzési centrum tudásbázisán);	0,60
P4.2.	A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében;	0,53
P4.3.	Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése;	0,60
P5.1.	Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése;	0,60
P5.2.	A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése;	0,53
P5.3.	A mezőgazdasági és az energetikai fejlesztések egybekapcsolása a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása érdekében;	0,73
P5.4.	A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése;	0,80
P5.5.	A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása;	1,13
P6.1.	A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunikációs tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése;	-0,07
P6.2.	A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása;	0,40
P6.3.	A társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása;	0,13

P7.1.	A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása;	-1,00
P7.2.	Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása;	0,20
P7.3.	Integrált településfejlesztési akciók támogatása;	0,53
P7.4.	Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben;	0,53
P7.5.	Egészségügyi alap- és szakellátás, fekvőbeteg ellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése	0,13
P7.6.	A szociális alapszolgáltatások, szakellátások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközik stb.), szakellátások, valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása;	0,20
P7.7.	Lakosságmegtartó szolgáltatások fejlesztésének a támogatása.	0,27
P8.1.	Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése, a mezőgazdasági termelés fejlesztése	-0,33
P8.2.	A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása, infrastruktúra fejlesztése	0,40
P8.3.	K+F+I program, vállalkozások együttműködésének támogatása;	0,67
P8.4.	Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése;	-0,40
P8.5.	Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás fejlesztés	-0,40
P8.6.	Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése, infokommunikációs fejlesztés, automatizálás;	0,07
P9.1.	Üzleti infrastruktúra fejlesztése, foglalkoztatás-bővítő program, a járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása elsősorban az ipari infrastruktúra fejlesztésével;	-0,40
P9.2.	A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése;	0,53
P9.3.	A mezőgazdasági és az energetikai fejlesztések egybekapcsolása a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása érdekében;	0,73
P9.4.	A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunikációs tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése;	-0,07
P9.5.	A társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása;	0,13
P9.6.	A szociális alapszolgáltatások, szakellátások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközik stb.), szakellátások, valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása.	0,20

A fenti adatokból világosan kirajzolódnak a program gazdaság-élénkítésre (beruházás-ösztönzésre, foglalkoztatás-bővítésre és turizmus-fejlesztésre) fektetett fő hangsúlyai, és egyértelműen látható e terület szempontjainak potenciális ütközése a környezeti és fenntarthatósági érdekekkel.

3.4.18 Az országhatáron áterjedő környezeti hatások lehetősége

Közvetlen országhatáron átnyúló hatás várható néhány lentebb felsorolt intézkedéstől:

- A P1.3 regionális együttműködés, tudástranszfer és az innováció támogatása, előmozdítása;
- A P2.2 K+F+I program, vállalkozások együttműködésének támogatása;
- A P6.3 intézkedés a határmenti közösségi kapcsolatok erősítését is magába foglaló beavatkozásai;
- Az ez idáig alulhasznosított, ugyanakkor páratlan ökológiai értékekkel rendelkező Dráva-menti területeket határmenti együttműködés keretében célzó attrakció-fejlesztései és a kapcsolódó turisztikai szálláshely, vendéglátás és turisztikai együttműködések P3.1, P3.2, P3.3 intézkedései;
- A határmenti közlekedési kapcsolatok, határátkelési pontok P7.1, P7.2 intézkedések tervezett fejlesztése, kapacitásbővítése.

Ugyanakkor az éghajlati változások és hatások – természetükből adódóan - nem állnak meg a politikai határoknál. A Kárpát-medence természetföldrajzi és gazdasági értelemben is természetes és régóta kialakult makrorégió, ahol a klímaváltozás hatásai, és a kapcsolódó alkalmazkodási kihívások is közősek, ugyanakkor az egyes rész-térségeket tértípusonként különböző módon érintik, és a helyi társadalmi, gazdasági és politikai körülmények által meghatározott, azokra szabott válaszlépéseket követelnek meg:

- A munkahelyteremtő, gazdaság-élénkítő intézkedések (P1.1, P2.1, P3.1, P3.2, P9.1) határon túli munkavállalókat vonzhatnak, és így az ingázóforgalmat erősíthetik;
- A turisztikai attrakciók fejlesztése (P3.1, P8.4) és a megyében tervezett további sportcélú és kulturális intézkedések (P6.2, P7.7) növelhetik a határon túlról érkező turistaforgalmat;
- A megye átjárhatóságát vagy a lakott területek elkerülését javító közúti fejlesztések (P7.1) a határon túlról érkező vagy oda tartó közúti forgalom növekedését eredményezhetik.

3.5 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósításának társadalmi hatásai

3.5.1 Népesésre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások

A felülvizsgált területfejlesztési program céljai közvetve a megye népességmegtartó és vonzó képességét javítják. A megye foglalkoztatási helyzetének javítása átfogó cél gazdasági oldalról támogatja a lakosságmegtartást és -vonzást, amelyek több intézkedésben megjelennek. A mezőgazdaság és élelmiszeripar (P1.1, P8.1), az iparfejlesztés (P2.1, P9.1), a turizmus fejlesztése (P3.1, P3.2) közvetlen munkahelyteremtéssel járnak, amely segíti a népesség megtartását. A megye térszerkezetéből eredő különbségek csökkentése a lakókörnyezet fejlesztésén és a társadalmi különbségekből fakadó feszültségek enyhítésén keresztül járul hozzá a népesség megtartásához és új lakók vonzásához. Ezt a parkosítással, a közterületek zöldítésével (P7.3, P7.4), a szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztésével, belterületi közlekedési infrastruktúra fejlesztéssel, sportfejlesztésekkel, közösségi tér fejlesztésével (P7.7), a hátrányos helyzetűek felzárkóztatásával (P6.1, P9.4) éri el. Szintén e célt erősítik a kulturális közszolgáltatások fejlesztése, a helyi identitás erősítése (P6.2), a színvonalas oktatás (P4.1, P4.2, P4.3), az egészségügyi ellátások (P7.5) és a szociális, gyermekjóléti rendszer fejlesztése (P7.6, P9.6). Ez utóbbinak része a bölcsődei és óvodai férőhelyek fejlesztése, amely az életminőséget, a népességmegtartást szintén befolyásolja.

3.5.2 Foglalkoztatásra gyakorolt hatások

A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó cél megvalósítása kedvező hatással lesz a foglalkoztatásra. Az átfogó cél elérését megfelelően támogatni fogják a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése tematikus cél, valamint a piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése alá tartozó intézkedések.

Az intézkedésekben a mezőgazdaság, az élelmiszeripar (P1.1, P9.1), az iparfejlesztés (P2.1, P9.1) és a turizmus (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) jelennek meg, mint a legnagyobb foglalkoztatási potenciált jelentő fejlesztések. A hátrányos helyzetű népesség felzárkóztatását, a szociális gazdaság fejlesztését erősíti intézkedés (P6.1, P9.4) és a mezőgazdaság és az energetika összekapcsolásával megélhetést teremtő intézkedés (P5.3, P9.3) szintén hozzájárul a helyben foglalkoztatás növeléséhez.

Emellett, az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél is új munkahelyek létrehozásával valósítható meg, és egyúttal javítja is a megye munkaerővonzó képességét, ami hosszabb távon további foglalkoztatásnövelő hatással járhat. Különösen a P7.6 intézkedésnek lehet foglalkoztatásnövelő hatása, mert a bölcsődei és óvodai férőhelybővítés itt jelenik meg.

A foglalkoztatási szint fenntartása, a hátrányos helyzetű térségekben növelése esetében elengedhetetlen az oktatás, a szakképzés, a felsőoktatás fejlesztése (P4.1, P4.2, P4.3), hogy a munkaadói igényeknek megfelelő szakemberek kerüljenek ki az iskolapadból. A képzés fontos eleme a duális képzés, amelybe egyre több gazdasági szereplő kapcsolódik be és tekint rá utánpótlási bázisként.

Mindemellett, a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél intézkedései a helyi közösségek szintjén járul hozzá a foglalkoztatáshoz, különösen Belső-Somogy és a két komplex programmal fejlesztendő járás (Barcsi, Csurgói) hátrányos helyzetű településein. E hátrányos helyzetű településeknél a járásközponti iparfejlesztések, a meglévő kis és középvállalkozások fejlesztése, az energetikai és mezőgazdasági kombinált, munkaintenzív fejlesztések azon intézkedések, amelyek a társadalmi felzárkóztatással együtt növelhetik az aktív korúak foglalkoztatását.

Továbbá az energetikai fejlesztések segítik, hogy a térségben minél több, helyben elkölthető forrás maradjon az önkormányzatoknál, vállalkozásoknál, lakosoknál, amely a helyi gazdaságot erősítve növelheti a szolgáltató szektorban a foglalkoztatást. A termékek helyi piaca jutását támogató intézkedések (P.12, P8.2) a piacok, boltok, okos kereskedelmi megoldások, fogyasztói preferencia alakítás révén szintén hozzájárulhatnak a helyi foglalkoztatáshoz, erősítve a kistermelőket.

3.5.3 Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások

A területfejlesztési programban meghatározott infrastrukturális fejlesztések többségének kiépítése hozzájárul az egészséges, élhető környezet kialakulásához. A belvízelvezetés, a vízvisszatartás, az egészséges ivóvíz, a szennyvízelvezetés és kezelés (P5.4) alapvető életfeltételeket biztosítanak. A hulladék gyűjtés, feldolgozás és hasznosítás (P5.5) is hozzájárul az illegális hulladéklerakás megszüntetéséhez, a biztonságos, egészséges környezet megteremtéséhez.

Az energiahatékonyság javítása, a megújuló energiaforrások széleskörű elterjesztése (P5.1, P5.2, P5.3) hozzájárul a levegőminőség javításához, amely számos légúti, daganatos megbetegedés kiváltó oka lehet. Az elektromos infrastruktúra fejlesztése is része ezen intézkedéseknek, amely lehetővé teszi a megújuló energiaforrások széleskörű elterjedését, továbbá az energiaközösségek is e célt szolgálják.

Az elérhető, minőségi egészségügyi ellátás a betegségek megelőzésében, korai felismerésében és a már kialakult betegségek kezelésében alapvetően meghatározza az egészségesen eltölthető évek hosszát (P7.5).

Az egészséges környezet, az egészségügyi ellátás és a genetika mellett az egészséges életmód az a negyedik elem, amely alapvetően befolyásolja az egyén egészségét és életkilátásait. Az ökológiai módszerekkel helyben megtermelt és helyben, vegyszermentesen előállított élelmiszerek (P1.1, P8.1) nagyban hozzájárulhatnak az egészséges életmódhoz. Ehhez kell párosulnia a megfelelő, pulzusnövelő sportolási lehetőségeknek (P7.7, P7.3, P7.4, P7.2) és a lelki egyensúly megőrzését szolgáló kulturális programoknak (P6.2). Emellett, ugyanezen célok a helyi közösségek megerősítésén és a szociális gazdaság fejlesztésén keresztül is az érintett Belső-somogyi és határmenti komplex programmal fejlesztendő járási települések lakóinak mentális egészségét is kedvezően befolyásolja.

A 4. prioritásba tartozó oktatás, képzés, szakképzés, felsőoktatás (P4.1, P4.2, P4.3) intézkedések képesek a szociális helyzetet alapvetően befolyásoló képzettségeket megadni, amely az első három prioritásba tartozó gazdaságfejlesztés által teremtett munkalehetőségek betöltéséhez, a magasabb életszínvonal, anyagi biztonság elérésén át a szociális helyzet javításához szükségesek.

Szintén kedvező egészségügyi és szociális hatás várható a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus céltól is, amely a mentoráláson, készségfejlesztésen át komplexen kezeli ezen társadalmi csoportok felzárkóztatását (P6.1, P9.4).

Az intézkedések közül a 7. prioritásba tartozóknak van a legnagyobb szerepe az életminőségre, ahol a közösségi terek, parkok, szabadidős, sportlétesítmények, kulturális létesítmények, egészségügyi, szociális, gyermekjóléti és óvodai fejlesztések szerepelnek.

3.5.4 A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások

A program a megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó célja a foglalkoztatottság növelését célozta meg, ami jelentős mértékben képes javítani a lakosság anyagi biztonságérzetét. Az automatizálás, digitalizálás segíti a termelékenységet, a magasabb hozzáadott értéket, amely a forrása lehet a biztonságérzetet javító magasabb béreknek és a munkaerő megtartásának. Ez több ágazatban megjelenik, a mezőgazdaságban (P1.1, P8.1), az iparban (P2.1, P9.1) és a turizmusban (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5), amely a megye gazdaságának, azaz anyagi biztonságának az alapját adja.

Emellett a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél szintén csökkentheti az érintett lakosság veszélyeztetettségét, illetve javíthatja a teljes lakosság biztonságérzetét a szegregációs folyamatok megfordításával, a leszakadó társadalmi rétegek integrációjával. Különösen a belső-somogyi, a balatoni háttértelepülések és a Barcsi, valamint Csurgói komplex programmal fejlesztendő járások esetében várható jelentős változás. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása egy komplex folyamat, amelyben a kompetenciafejlesztés, a képzés, az életvezetési ismeretek, a mentális segítségnyújtás, a tanácsadás együttesen képes pozitív hatást elérni (P6.1, P9.4). A szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztése, a telepfelszámolások, szociális bérlakások építése (P7.7) szintén hozzájárul mind az érintett hátrányos helyzetű csoportok, mind a lakosság biztonságérzetéhez, egyik csoport esetében a létbizonytalanságot, a másikonál a közbiztonsággal kapcsolatos aggodalmat csökkentve.

A térfigyelő kamerarendszerek, a közvilágítás (P7.7) fejlesztése alapvető lakossági igény, amely a közbiztonságot fokozza. A polgárőrség tevékenységének (P6.3, P9.5) támogatása is kedvezően hat a biztonságérzetre.

A belvízelvezető rendszerek, a vízviszatarítás, az árvízvédelmi létesítmények, az egészséges ivóvíz (P5.4) mindegyike jelentős életet és vagyont védő infrastruktúra, amely megfelelő fejlesztése segíti a lakosság biztonságérzetének javulását.

3.5.5 Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások

A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél a gazdasági és társadalmi értelemben is leginkább veszélyeztetett lakosság felzárkózását hivatott megvalósítani, kiemelten Belső-Somogy és a komplex programmal fejlesztendő Barcsi és Csurgói járások településein.

A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása egy komplex folyamat, amelyben a kompetenciafejlesztés, a képzés, az életvezetési ismeretek, a mentális segítségnyújtás, a tanácsadás együttesen képes pozitív hatást elérni (P6.1, P9.4). A szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztése, a telepfelszámolások, szociális bérlakások építése (P7.7) szintén hozzájárul az itt élők társadalmi integrációjához, esélyt teremtve számukra egy minőségibb életre.

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél, kiemelten a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javítása, valamint a közlekedési infrastruktúra fejlesztése szintén jelentős mértékben hozzájárul az esélyteremtéshez és a társadalmi felzárkózáshoz.

Az intézményi infrastruktúra fejlesztéseknek általában kötelező eleme a komplex akadálymentesítés, amely az oktatás (P4.1, P4.2, P3), a kulturális, muzeális létesítmények (P6.2), a vasút (7.1), a közösségi közlekedés (7.2), az egészségügyi ellátórendszer (P7.5), a szociális, gyermekjóléti ellátórendszer (P7.6, P9.6) fejlesztése során kedvezően fog hatni a fogyatékosokkal élőknél mindennapi helyzetére.

A bölcsődei, óvodai ellátás (P7.6, P9.6) minőségi és kapacitás fejlesztése, az idősek ellátásának fejlesztése (P7.6) a kisgyermekes családok és az idős, önellátásra részben képes, vagy önellátásra képtelen hozzátartozót gondozó családok számára biztosítja, hogy a családot és a munkavállalást össze tudják egyeztetni. Ez hozzájárul ezen családok anyagi biztonságához is.

Mindemellett a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése horizontális cél a program teljes célrendszerét átfogva, minden egyes célkitűzés megvalósítását az esélyegyenlőség és társadalmi felzárkózás szempontjainak figyelembevétele mellett tervezi.

3.5.6 A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások

A hátrányos helyzetű néesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél a helyi közösségek megerősítésére is kitér, aminek részét képezi a helyi természeti értékek közös gondozása, a körjük épülő programok, esetleges hagyományok ápolása is.

A hátrányos helyzetűek felzárkóztatása, az alapvető kulturális ismeretek, szokások megismertetése kisgyermekkorban kezdődik és nagyrészt a felnőttkor eléréséig tart. Ezen folyamatot támogatja a bölcsődei, óvodai ellátás (P7.6, P9.6), az oktatási intézmények (P4.1, P4.3) és a családokat segítő, mentoráló családsegítő szolgáltatás, gyermekjóléti szolgáltatás, amelyek fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy a társadalom minél szélesebb része rendelkezzen alapvető kulturális ismeretekkel, illetve az ehhez szükséges írás, olvasás, matematika, digitális írás, olvasás készségekkel.

A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása intézkedés (P6.2) tartalmazza a kulturális, közművelődési fejlesztéseket. A közösségi és kulturális vegyes használatú létesítmények fejlesztései a 7. prioritás több intézkedésében jelennek meg. A kultúra terén mind infrastrukturális fejlesztések, mind rendezvények, fesztiválok, kiállítások, programok szerepelnek, amelyek élettel tölthetik meg az intézményi, közösségi tereket, élővé, megélhetővé téve a helyi kulturális szokásokat.

3.6 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósításának gazdasági hatásai

3.6.1 A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások

A helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzésén keresztül a nem megújuló természeti erőforrások használatát hivatott csökkenteni (kőolaj, földgáz, szén, tűzifa), ezért az kedvezően hat a természeti erőforrások megőrzésére.

Területi szinten Kaposvár esetében fokozottan igaz a fenti megállapítás, hiszen a megyeszékhely célja, hogy a város 2030-ra teljes egészében megújuló energiából fedezze energiaszükségletét.

A hulladékfeldolgozás és hasznosítás, az innovatív termelési és gyártási technológiák kidolgozása, bevezetése több intézkedésben is megjelenik, amelyek a mezőgazdaságban, az iparban, szolgáltató szektorban képesek a felhasznált nyersanyagok (vegyszerek, vasérc, színesfémércek, földfémek, kőolajszármazékok, fa, egyéb szerves alapanyagok, stb.) egy részét kiváltani, vagy a szükségletét csökkenteni, továbbá a gyártási hulladékot is mérsékelhetik a modern technológiák.

3.6.2 Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások

A program egyik átfogó célja a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára, ezért mind az ipari, mind a kereskedelmi tevékenységben meglévő jelentős területi különbségek mérséklődése várható a területi felzárkózást támogató intézkedések közvetett hatásain keresztül.

Elsősorban a megye kevésbé fejlett részeinek adottságaihoz és meglévő tapasztalataihoz illeszkedő feldolgozóipari ágazatokban (élelmiszeripar, faipar és feldolgozás, gépipar, fémmegmunkálás), valamint a kapcsolódó kereskedelmi tevékenységben várható kedvező változás. Az iparfejlesztés elsősorban a járasszékhelyeken koncentrálódna, azonban a vidéki települések meglévő és induló vállalkozásai is versenyképességnövelő fejlesztésekhez juthatnak (P1.1, P2.1, P8.1, P9.1). A járasszékhelyek, városok iparterületeinek benépesülése egy egészséges, a megye területén egyenletesen eloszló ipar és kereskedelem kialakítását célozza.

A kistélepüléseken a helyi piacok, helyi vegyesboltok létrehozása (P1.2, P8.2) is segít e különbségek csökkentésében. A kereskedelem lehetőségeit tovább segíthetik az okos város, okos vidék megoldásai, amely lehetővé tehetik a városokban elérhető kereskedelmi termékeket házhozszállítással a vidéki térségekben is, erősítve a térség gazdaságát.

A turizmus fejlesztése (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) is jelentős hatással van a kereskedelemre, mert a turisták jelentős vásárlóerőt jelentenek ott, ahol a turisztikai szolgáltatások koncentrálódnak.

3.6.3 A mezőgazdaságra gyakorolt hatások

A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél többek között a mezőgazdaság környezettudatos, fenntartható módon történő fejlesztésére is kitér. Emellett, a Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javításában is fontos szerepet szán az élőmunkaigényes mezőgazdaságnak, így összességében kedvező hatás várható a mezőgazdaság tekintetében mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

A mezőgazdaság és a hozzá kapcsolódó feldolgozóipar (P1.1, P8.1) átfogó fejlesztése jelenik meg az intézkedések között, amely a vízvizsszatartást, belvízelvezetést, öntözést, az ökológiai gazdálkodásra átállást, a digitalizációt, automatizálást kiemelten támogatja. A hátrányos helyzetű csoportok számára a szociális gazdaság keretében a mezőgazdaság is kitörési pont lehet (P6.1, P9.4). Ezt a hatást erősíthetik a megújuló energiatermelést és a munkaintenzív mezőgazdaságot azonos területen kombináló, a hátrányos helyzetűek számára jövedelmet biztosító (P5.3, P9.3) projektek.

A belterületi és külterületi belvízelvezető, árvízvédelmi, víztározási, vízvizsszatartási megoldások (P5.4) közvetlenül hatnak a mezőgazdaságra, segítve az öntözővíz utánpótlást és mérsékelve a talaj kiszáradását.

A helyi piacok, vegyesboltok, helyi okos értékesítési megoldások segíthetik a mezőgazdasági termelők piacra jutását (P1.2, P8.2). A turizmus és a mezőgazdaság együttműködése új kiskereskedelmi értékesítési lehetőségeket nyithat meg a mezőgazdasági termelők előtt. A két ágazat együttműködése révén egymást erősíthetik. A turizmus és a mezőgazdaság összekapcsolása (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) segítheti e két tevékenység kockázatainak kiegyenlítését a jövedelemszerzés diverzifikálásával.

3.6.4 Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások

A megye az országos átlagot meghaladó erdővagyonnal rendelkezik, így az új területfejlesztési program erdőgazdálkodásra gyakorolt hatása is fontos szempont. Ennek megfelelően „A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével” átfogó cél is kitér az erdővagyonra. A Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél az erdőgazdálkodást a szociális gazdaság fejlesztésének egyik javasolt eszközeként jeleníti meg, ami várhatóan kedvező hatással lesz az erdőgazdálkodás volumenére a 2021-27-es időszakban.

Fontos szerep hárul erdőgazdálkodás szempontjából a vadgazdálkodásra, különös tekintettel növény- és mindenevő nagyvad fajok (gímszarvas, őz, dámszarvas, muflon, vaddisznó) populációk kontroll alatt tartására. Ezen fajok fő élőhelyét (évszaktól függően eltérő mértékben) az erdőterületek jelentik, jó alkalmazkodó- és stressztűrő-képességüknek köszönhetően túlszaporodásra hajlamosak, amelyet a klímaváltozási folyamatok sem gátolnak, táplálékigényüket pedig a bőséges lehetőségeket nyújtó mezőgazdasági és erdőterületekről elégitik ki. A nagyragadozók kiirtása és az állati járványügyi kockázatok csökkenése miatt a természetes egyensúly, és így az erdőgazdálkodás fenntarthatósága csak a populációk folyamatos monitorozásával és vadászat útján történő létszámcökkentéssel biztosítható.

Az erdők telepítése és az ehhez szükséges víz biztosítása a mezőgazdasági és hozzá kötődő feldolgozóipari intézkedésekben (P1.1, P8.1) megjelenik. A vízvizsszatartás, vízpótlás nélkül a klímaváltozás hatására kiszáradhatnak az erdők és az őshonos fafajok eltűnhetnek. Az erdőkre az ipar (2.1, 9.1) is fontos természeti erőforrásként tekint, amely a fenntartható erdőgazdálkodás esetén hosszú távon, biztonságosan biztosíthatja a bútorigipar, papírgyártás alapanyagát. Az erdők védelme és az ipari hasznosítás nyersanyagának védelme érdekében fontos a tűzifa felhasználás kiváltása energiahatékonysági és megújuló energiatermelés (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3) segítségével.

A hátrányos helyzetűek foglalkoztatását segítő az munkaintenzív mezőgazdasági termelést és energiatermelést összekapcsoló fejlesztések az erdei hulladékok bomlására (P5.3, P9.3) fontos, fenntartható energiaforrásként tekintenek.

A hulladékok gyűjtésének, feldolgozásának, hasznosításának fejlesztése (P5.5) az erdőket is érintő illegális hulladéklerakás megszüntetéséhez vezethet, javítva az erdők állapotát.

Az aktív és ökoturizmust célzó fejlesztések (P3.1, P8.4, P8.5) miatt növekvő látogatószám várható az erdőkben, amit az erdőgazdálkodóknak is figyelembe kell vennie a gazdálkodás tervezése kapcsán.

3.6.5 Az idegenforgalomra gyakorolt hatások

Az idegenforgalom fejlesztése a megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél részeként jelenik meg a legátfogóbban, hiszen a megye természeti, táji és kulturális értékeinek bemutatása hatalmas, eddig csak korlátozottan kiaknázott turisztikai lehetőséget jelent.

Emellett, a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása tematikus cél elérését részben a turizmus fejlesztésén keresztül tervezi megvalósítani a megye.

A szektor megyei gazdaságfejlesztésben elfoglalt kiemelt szerepét jól mutatja, hogy mindegyik területi részegységben nevesítésre kerül, mint az érintett térség egyik kiemelt fejlesztési eszköze, így a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet mellett Kaposvár, a járásközpontok, Belső-Somogy és a határmenti komplex programmal fejlesztendő Barcsi és Csurgói járások esetében is.

A turizmust fejlesztő beavatkozások a jelenlegi egypólusú szerkezetet hárompólusúvá tervezik alakítani. A Balaton közeli területeken a minőségi turizmus felé kívánatos az elmozdulás, továbbá az aktív turizmust is bekapcsoló élményláncok kialakítása révén a turizmus koncentrációjának csökkenése, a Zselic és Dráva menti területek bekapcsolásával, amelyek új megyei turisztikai pólusokként fognak funkcionálni.

A turizmus fejlesztését a prioritások két területegységbe szervezve jelenítik meg, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (P8) területére és a megye többi részére elkülönítve biztosítva forrást. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (P8.4, P8.5, P8.6) elsősorban a minőségi fejlesztésekre, a digitalizációra, automatizálásra és az ökológiailag fenntarthatóbb, a szezont kitolva, időben a turisták érkezését jobban elosztó projektekre kell fókuszálni. A Kaposvár, Zselic és Dráva mente esetében a cél kettős (P3.1, P3.2, P3.3), ott az alapvető szállás és vendéglátás infrastruktúra megteremtésével kell létrehozni egy fenntarthatósági szempontból megfelelő méretű kapacitást, amelyek a balatoni területekkel együttműködve képesek lesznek élményláncokat egymásra fűzött körutakat kínálni. E terület másik fontos fejlesztési iránya a turisztikai attrakciók feltárása, látogathatóvá tétele, élményközpontú fejlesztése és az aktív turisztikai infrastruktúra megfelelő kiépítése, amely révén képessé válnak megyei élményláncba szerveződve hatni a megye turizmusának jövedelmezőségére és szerkezetére.

3.6.6 A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése több szempontból is a vízgazdálkodás fejlődését vetíti előre. Egyrészt, tervben van a szolgáltatott ivóvíz minőségének javítása az előírt vízminőség biztosítására és a szivárgó ivóvízvezetékek cseréje a hálózati veszteség csökkentésére. Másrészt cél a településeken képződött folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz), illetve szennyvíz gazdaságosan kiépíthető és fenntartható módon történő elvezetésének és kezelésének támogatása. A szivárgó szennyvízvezetékek cseréje is segíti a vízminőség megőrzését. (P5.4)

Mind a mezőgazdaság, mind a kommunális területen több intézkedésben is megjelenik a vízvisszatartás, amely segíti a hirtelen lezúduló csapadékok elvezetését, a belvíz kezelését öntözővizet gyűjtve, továbbá egyéb beavatkozásokkal segíti a talaj kiszáradásának megakadályozását (P1.1, P9.1, P5.4,) és az árvizek elleni védelmet. A meglévő turisztikai létesítmények fejlesztése (P3.1, P3.2, P8.4, P8.5) és a mezőgazdasági fejlesztések (P1.1, P8.1) jelentős hatással lehetnek a Balaton vízminőségének javítására a vízvisszatartással, vegyszerfelhasználás és károsanyag kibocsátás csökkentésével, bőven ellensúlyozva az új turisztikai létesítmények és új mezőgazdasági üzemek létesítésének negatív hatását.

Emellett a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél keretében a megye melegvíz-bázisának az önellátó közösségi üvegházi növénytermesztés során történő használata is tervben van.

Az erdőtelepítések (P1.1, P8.1), a parkosítások, a közterületek zöldfelületeinek fejlesztése (P7.3, P7.4) is jelentős hatással vannak a vízmegtartásra, csökkentve a talajvízingadozásokat.

A hulladékok gyűjtése, feldolgozása és hasznosítása (P5.5) segítik az illegális hulladéklerakók felszámolását, így csökkentve az élővizekbe jutó hulladékok mennyiségét.

A közúti fejlesztések (P7.1) és parkoló építések (P7.3, P7.4, P7.7) ösztönözhetik a gépjárműforgalmat, ezáltal növelve az olajszennyeződések gyakoriságát, amelyek a felszíni és felszín alatti vízkészleteket szennyezhetik. A mezőgazdaságnak, az iparnak (P1.1, P2.1, P8.1, P9.1) is lehet jelentős vegyi szennyező hatása a vizekre, amelyet az ökológiai gazdálkodás és a digitális, modern vegyszertakarékos technológiák bevezetésével lehet ellensúlyozni.

3.6.7 Az energetikára gyakorolt hatások

A Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél egyik kiemelt fókuszja az energiaellátásban való függetlenség elérése. Ennek érdekében cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzése, ami jelentős mértékben képes növelni Somogy megye energiafüggetlenségét. Ennek keretében cél a megújuló energia széleskörű alkalmazása is, ezért a megújuló energiaforrások részarányának növekedése várható a megye energiámixében.

Az energiahatékonysági intézkedések jelentős mértékben fogják csökkenteni az épületek, infrastruktúrák energiaszükségletét, közvetlenül váltva ki fosszilis anyagokat. A megújuló energiatermelés elterjesztése, az elektromos hálózat felkészítése a megújuló energiák fogadására, az energiaközösségek fejlesztése (P5.1, P5.2, P5.3, P9.2, P9.3) mind hozzájárulnak az energiaszektor átalakításához és az önellátóképesség növeléséhez. A termálvíz, az erdők folyamatosan képződő növényi hulladéka és a mezőgazdasági termelés növényi hulladékai, az állati trágya, a kommunális szennyvíziszap jelentős energetikai potenciált képeznek, amelyek képesek a megújuló energia hektikusságának az ellensúlyozására. Az energiátárolási és a fogyasztási szokásokat, felhasználást vezérlő okos megoldások is ezen rendszer kiegyensúlyozást segítik.

A szociális helyzet javítása érdekében a megújuló, erdők nyújtotta növényi hulladékok biomasszájára és a napelemekre alapozva mezőgazdasági és energetikai vegyes hasznosítású, intenzív növénytermesztési megoldásokat terveznek, amelyek az alacsony képzettségű, hátrányos helyzetű lakosság számára helyben nyújthatnak megélhetést (P5.3, P9.3).

Az elektromos töltők, hidrogéntöltők, az e-autórendszerek bevezetése is az e-mobilitást segítik, amely fosszilis energiahordozókat váltanak ki (P7.2).

Az intézményi infrastruktúra fejlesztések többsége szintén jár energiahatékonysági építési tevékenységekkel (P4.1, P.42, P4.3, P7.5, P7.6, P9.6). A bérletállomány fejlesztése szintén hasonló hatású (P7.7), hozzájárulva az energiafelhasználás csökkentéséhez.

Az innovációk jelentős része közvetve, vagy közvetlenül szintén energiafelhasználást csökkentő hatású (P1.3, P2.2, P8.3).

3.6.8 A közlekedésre gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél a közúti és vasúti infrastruktúra fejlesztését is magában foglalja. A munkaerő mobilitásának fokozása, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés érdekében a megye közlekedési infrastruktúra fejlesztésénél egyrészt cél a foglalkoztatási és szolgáltató térségi vonzásközpontok településekről való elérhetőségének javítása, másrészt a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) még hiányzó elemeinek kiépítése, azaz a térségi/nemzetközi kapcsolatok elmélyítése. A megfogalmazott célok elérése esetén kedvező változások várhatóak a megye közlekedésében. A fejlesztések segítenek a hátrányos helyzetű térségek feltárásában, közelebb hozva hozzájuk időben a nehezen elérhető szolgáltatásokat, árukat.

A megye területileg kiegyenlített fejlődése szempontjából kiemelt jelentőségű a megye középső és déli részét feltáró gyorsforgalmi úthálózat kiépítése és a gyorsforgalmi úthálózathoz kapcsolódó 1-3 számjegyű ún. „felhordó” utak fejlesztése. A közúti útfejlesztések és a vasúti nyomvonalak, állomások fejlesztése a 7.1 intézkedésben jelenik meg.

A közösségi közlekedés, a kerékpáros közlekedés, elektromos töltők, hidrogéntöltők, az e-autórendszerek bevezetése és az okos, közlekedést segítő megoldások (P7.2), a buszmegállók építése, a járműpark megújítása javítják a lakosság mobilitását, javítva az életminőségüket. A kerékpáros közlekedés fejlesztése kettős, a személygépjármű forgalom kiváltása mellett a turizmust is szolgálja.

A belterületi út, járda és kerékpárhálózat, a külterületi önkormányzati mezőgazdasági úthálózat fejlesztése is megjelenik az intézkedések között, amelyek a vállalkozások és a lakosság számára jelentenek minőségi változást (P7.7).

Az ivóvízhálózat, a szennyvízhálózat és a belvízrendszer fejlesztése hatással van az utak, és egyben a közlekedés állapotára. A nyomvonalas létesítmények cseréje útfelújítással jár, amely javítja azok állapotát, szintbe kerülnek az aknafedlapok és megszűnnek a csőtörések miatt keletkező útsüllyedések (P5.4). A belvízelvezető árkok jelentős része egyben az utak vízelvezetését is szolgálja, amelyek fejlesztése szintén javítja a közlekedés minőségét.

3.6.9 A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások

A program a megye műszaki infrastruktúrájának fejlődését célozza meg. Az előző pontban bemutatott infrastrukturális fejlesztések mellett az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél keretében tervben van a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság javítása (települési zöldfelületi rendszerek, szennyíz és folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz) elvezetése), és a jellemzően hátrányos helyzetű népesség által lakott leromlott, szegregált vagy szegregálódó városi területek leszakadásának megakadályozása az érintett területek környezeti megújításával.

Megjelenik az ivóvízminőség javítása a víztisztítási technológia révén, a szivárgó ivóvízvezetékek cseréje, amely a hálózati veszteséget csökkenti, a szivárgó szennyvízrendszerek cseréje, az elavult szennyvízkezelési technológiák kezelése (P5.4), a szennyvíziszap hasznosítása (P5.2, P9.2), a belvízelvezető rendszerek fejlesztése, a víztározók és egyéb víz visszatartási megoldások, az öntözési rendszerek, az árvízvédelmi rendszerek (P5.4, P1.1, P8.1) fejlesztése.

Az üvegházhatású gázkibocsátás csökkentése szempontjából kiemelt jelentőségű az elektromos hálózat fejlesztése és felkészítése a megújuló energiaforrások használatára, fogadására, továbbá a megújuló energiák időbeli kedvezőtlen eloszlását rendszer szinten kiegyensúlyozó energiátárolási megoldások fejlesztése (P5.1, P5.2, P9.2).

Fontos cél a leromlott barnamezős területek gazdasági, közösségi, szabadidős célú hasznosítása is (P2.1, P7.3, P8.4, P9.1).

Jelentős igény mutatkozik a földgáz hálózat fejlesztésére (P7.7), amely azonban az EU dekarbonizációs törekvéseivel ellentétes.

A parkok, zöldterületek fejlesztése (P7.3, P7.4), a szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek rehabilitációja, infrastruktúra fejlesztése is jelentősen javítja a műszaki infrastruktúrát.

3.6.10 A térség versenyképességére gyakorolt hatások

A területfejlesztési koncepció (a program változatlanul vette át a koncepció célrendszerét, hivatkozva arra) a teljes célrendszer szintjén a versenyképesség javítására törekszik, ugyanakkor különösen a megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó cél és a megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél lesz közvetlen hatással a javuló versenyképességre. Tematikus célok szintjén a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása (feldolgozó-, élelmiszer és szolgáltatóipar, valamint agrárium fejlesztése, K+F+I, piacra jutás támogatása, befektetésösztönzés); a piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése; valamint az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése célok járulnak hozzá a legközvetlenebbül a megye versenyképességének javulásához.

A megye versenyképességét kiemelten befolyásolja a mezőgazdaság és az élelmiszeripar digitalizálása, automatizálása (P1.1), amely csökkenő anyaghasználatot, nagyobb egy főre eső termelékenységet, hozzáadott értéket képes elérni. Az ipar, kereskedelem és szolgáltatószektor területén (P2.1, P9.1) hasonlóan fontos az automatizálás, a digitalizáció az egy főre eső előállított érték növelése érdekében. Az együttműködések, a kutatások, a kísérleti fejlesztések és azok bevezetése (P1.3, P2.2, P8.3) hozzájárulhatnak a hosszú távú versenyképesség megtartásához.

Az automatizálásnak a folyamatosan munkaerőhiánnyal küzdő turizmusban is meg kell jelennie (P3.1, P3.2, P3.3, P8.4, P8.5, P8.6), a digitális okos megoldások is segíthetik az ágazat fejlődését, azonban ehhez szükséges az ágazatban dolgozók felkészítése ezen megoldások fogadására, működtetésére.

A különféle gazdasági ágazatok számára a megfelelő mennyiségű és minőségű utánpótlást az oktatás, a szakképzés és a felsőoktatás (P4.1, P4.2, P4.3) képes biztosítani.

Az elektromos hálózat fejlesztése (P5.1, P5.2, P9.2) nem csak a megújuló energia fogadása miatt fontos, hanem az ipari, turisztikai, mezőgazdasági létesítményfejlesztések energiaigényének kiszolgálása miatt is, amely a fejlesztések gátja lehet. A hálózatfejlesztés a versenyképességet segíti. Hasonlóan fontos a megfelelő ivóvíz mennyiség és szennyvíztisztítási kapacitás (P5.4) rendelkezésre állása, illetve a csapadékvíz elvezetése, az öntözés biztosítása.

A hulladékgyűjtés, feldolgozás és hasznosítás (P5.5) más ágazatok számára nyersanyagot, energiát biztosít, amely elérhető mennyisége, azaz a hulladékok minél nagyobb hányadának feldolgozása szintén versenyelőnyt jelenthet, mert helyben olcsó alapanyagot biztosít elsősorban az ipar, másodsorban a mezőgazdaság számára.

3.7 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása

A területfejlesztési program jövőképe megőrzendő értéként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és átfogó, illetve horizontális céljai között is megfogalmaz kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást szolgáló irányt.

Ugyanakkor a koncepció (a program változatlanul vette át a koncepció célrendszerét, hivatkozva arra) legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül megalapoznak olyan beavatkozásokat is, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a program gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- A potenciális konfliktusok egyik fő területét jelentik a turisztikai beavatkozások. Bár a program tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek természetes élőhelyek túlzott igénybevétele esetén az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járnak. Különösen ilyenek lehetnek azok, amelyek közvetlenül természeti területeknek a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtti feltárásával, érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) fokozott kiaknázásával, vagy érzékeny ökológiai rendszerek (Balaton, Dráva-mente, vagy a megye további kiemelkedő kultúrtájai) intenzívebb turisztikai hasznosításával történnek.
- A turizmus mellett az erdőgazdálkodás és mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Somogy megyének, és e területek a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Potenciálisan ezek is környezetterhelő hatásokkal járhatnak (pl. vízhiányos területek túlzott kizsigerezése, karbonnegyenleget rontó művelési módok, vegyszeres kezelés vagy természeti területek, élőhelyek művelésbe vonása).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár, vagy növeli a fosszilis energiahordozókból kielégítendő energia-felhasználást és jelentős zajterhelést okoz.
- A népesség növekedése, illetve az életszínvonal emelkedése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával jár, így befolyásolja a településképet.
- A közlekedésfejlesztési alcélok között a szennyezés és zajhatás emelkedésével járó közút-fejlesztés is található.

- Több település a település földgazellátását szeretné kiépíteni. Az uniós klímavédelmi célkitűzések célja a fosszilis energiahordozók kiváltása, amellyel a fosszilis földgázhálózat fejlesztése nem összeegyeztethető.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen.

A koncepció (a program változatlanul vette át a koncepció célrendszerét, hivatkozva arra) célrendszere társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező változásokat vetít előre a 2021-2027-es időszak során. Gazdasági szempontból a megye versenyképességének javulása várható a legnagyobb fejlődési potenciállal rendelkező feldolgozóipar, élelmiszeripar, turizmus, egészségipar fejlődésén, valamint a vállalatok piacra jutási és K+F+I képességének fejlődésén keresztül.

Társadalmi szempontból fejlődés várható az esélyegyenlőség az oktatási, képzési és kompetenciafejlesztési lehetőségeken keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű térségek és csoportok felzárkóztatásán keresztül. Emellett megerősítésre kerülnek a helyi közösségek, amelyeknek javul az önellátó képességük és függetlenségük, és javulnak a lakosok életkörülményei a környezetvédelmi infrastruktúra, valamint a közúti és vasúti közlekedés fejlesztésével, valamint a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javításával.

Az alapvetően kedvező irányú változások ugyanakkor számos konfliktust is okozhatnak. A turisztikai fejlesztések során elsősorban a már itt lévő és újonnan érkező szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Emellett az új szolgáltatók a helyi lakossággal is konfliktusba kerülhetnek azok érdekeinek nem kellően körültekintő figyelembe vétele esetén.

A turisztikai, szórakoztatóipari célú fejlesztések során figyelemmel kell lenni a lakó- és üdülőövezetben pihenni vágyó lakosságra, zavarásuk mértékének lehető legkisebb szinten való tartására. A szórakoztatóipari és az üdülőövezeti hasznosítási mód gyakorlatilag kizárják egymást merőben eltérő környezeti igényeik miatt.

Emellett, a helyi körforgásos gazdasági struktúrák és energiaközösségek létrehozása konfliktust generálhat a területen már működő termelő és szolgáltatóvállalatokkal a piaci átrendeződések miatt.

4 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ, KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE

4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A program célrendszere összeegyeztethető a környezeti szempontokkal. Ugyanakkor a jelen SKV 3.7. fejezetében leírt okoknak köszönhetően a célok megvalósítása során számítani kell arra, hogy számos intézkedés ütközni fog valamely környezetvédelmi szemponttal. Fontos, hogy ezek közül a kifejezetten káros hatásokat elkerüljük, csökkentjük, vagy ellentételezzük. Az alábbiakban erre vonatkozó javaslatainkat fogalmazzuk meg a program kilenc prioritásának mindegyike esetében:

P1. Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása

- Javasoljuk a veszélyes anyagokat vagy technológiákat használó ipari tevékenységek, illetve intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységek kizárását a támogatandó tevékenységek közül, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiák előnyben részesítését (pl. korszerű anyag- és csomagolóstechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).
- Veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegyipari tevékenységek esetén (P1, P2, P9) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni.
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- Erdősítés, erdőgazdálkodás során nagyfokú körültekintéssel kell eljárni: A rövid vágásfordulójú faültetvények művelésének minden fázisa jelentős mennyiségű fosszilis energiahordozót igényel és károsanyag-kibocsátással is jár. Szénmérleg szempontjából sem preferálandók az ültetvényerdők a gyepekkel szemben, hiszen a talajukban megkötött szén nagy része a tuskózás során felszabadul, emellett gyenge vízellátottságú területeken fokozzák a vízhiányt, ezzel csökkentve a környező egyéb élőhelyek (pl. szántók, gyepek) szénmegkötő-képességét. Minden esetben javasolt a klímareziliens erdészeti szaporítóanyagok alkalmazása.
- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
- A mezőgazdasági és gazdasági-élénkítési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.

- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.
- Az erdőgazdálkodás, feldolgozóipar, kisipari szolgáltatások mind környezeti zajkibocsátással bíró tevékenységek. A fejlesztésük során törekedni kell arra, hogy a lakosságot minél alacsonyabb mértékű zajterhelés érje az újonnan üzembe helyezett kibocsátóktól.
- Az intenzív kertészeti gazdálkodás, üvegházás növénytermesztés, tárolás, csomagolás, gyógynövénytermesztés, táplálékkiegészítő és gyógyszeralapanyag termelés fejlesztése során több ilyen típusú növény termesztése a talaj elsavanyodását és a talaj erózióját segíti elő, amelyet megfelelő vetéscserével alkalmazásával meg kell előzni, illetve ellensúlyozni szükséges.
- Az állattartás és hústermék-előállítás növelése a tevékenységből származó kibocsátott üvegházhatású gázok jelentős növekedésével jár, amelyet az állattartási technológia, energetikai hasznosítás (pl.: biogázüzem) révén mérsékelni szükséges és az üvegházhatású gázokat hosszú távon lekötő növényzet telepítésével ellensúlyozni kell.
- A gyógyvíz, ásványvíz hasznosítás során a takarékos technológiákat kell előnyben részesíteni, továbbá a vízbázisok védelmét előtérbe kell helyezni a mennyiségi és minőségi romlás elkerülése érdekében. A kutak rendszeres állapotfelmérése és felújítása révén elkerülhetők a vízrétegek közötti átszűrődések.
- Erdőtelepítés vagy felújítás során csak őshonos fajokat használjanak, ne használjanak idegenhonos, intenzíven terjedő fa- vagy cserjefajokat. A meglévő idegenhonos, intenzíven terjedő fajok fokozatosan cseréljék le őshonos fa- és cserjefajokra. Védett természeti területeken a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon végezhető az erdészeti tevékenységek. Az erdészeti tevékenységet az erdő teljes ökoszisztémájára tekintettel végezhető (pl.: lágyszárú aljnövényzet védelme). Az erdészeti tevékenységek végzése a védett természeti értékek megóvása mellett valósulhat meg (pl.: védett természeti érték előfordulási területén nem deponálhatnak, vagy nem alakíthatnak ki közelítő utakat).
- A projektek tervezése során vizsgálni kell az üzemelés alatt keletkező zajokat és megfelelő nyomvonal, technológia választásával kiküszöbölni vagy mérsékelni kell azok zavaró hatását, szükség esetén zajvédő fásított zónák, zajvédő falak, hangszigetelés alkalmazásával.

P2. A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban

- Javasoljuk a környezetipari és a körforgásos gazdaság körébe tartozó tevékenységek előnyben részesítését, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (pl. korszerű anyag- és csomagolástechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- A gazdasági-élénkítési intézkedések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia

választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.

- Az erdőgazdálkodás, feldolgozóipar, kisipari szolgáltatások mind környezeti zajkibocsátással bíró tevékenységek. A fejlesztésük során törekedni kell arra, hogy a lakosságot minél alacsonyabb mértékű zajterhelés érje az újonnan üzembe helyezett kibocsátóktól.
- A légitözeledés fejlesztése során a repülőtér közeli térségekben a megnövekedő károsanyag kibocsátást jelentős károsanyagot lekötő növényzet telepítésével és a légitözeledésben a jövőben teret hódító tiszta technológiák (pl: elektromos meghajtású repülőgépek, vagy hidrogén meghajtású repülőgépek) előtérbe helyezésével és háttér infrastruktúrájának kiépítésével (megújuló áram és hidrogén termelés, tárolás és töltés) kell ellensúlyozni.
- A gyógyvíz, ásványvíz hasznosítás során a takarékos technológiákat kell előnyben részesíteni, továbbá a vízbázisok védelmét előtérbe kell helyezni a mennyiségi és minőségi romlás elkerülése érdekében. A kutak rendszeres állapotfelmérése és felújítása révén elkerülhetők a vízrétegek közötti átszűrődések.
- A projektek tervezése során vizsgálni kell az üzemelés alatt keletkező zajokat és megfelelő nyomvonal, technológia választásával kiküszöbölni vagy mérsékelni a zavaró hatását, szükség esetén zajvédő fásított zónák, zajvédő falak, hangszigetelés alkalmazásával.

P3. Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése

- Fontos, hogy a tömegturisztikai célú attrakciófejlesztés helyett a minőségi, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások fejlesztését preferálják, így elmozdulva a környezetet kevésbé terhelő turisztikai kínálat felé.
- A természeti területeket a korábnál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beavatkozásokkal szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotról gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell. Környezetállapot-romlás esetén intézkedési tervet kell készíteni a helyzet kezelésére.
- Az érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.
- A természetes élőhelyek túlzott igénybevételének kockázati tényezői és káros hatásai mérsékelhetőek a megfelelően tervezett és a káros hatásokat minimalizáló aktív- és ökoturisztikai fejlesztésekkel, amelyek pozitív hatása az esetlegesen bekövetkező káros következményeknél jóval nagyobb. Az aktív turisztikai fejlesztések pozitívan hatnak a népesség egészségben eltöltött éveinek számára, a foglalkoztatásra - ezáltal a népességmegtartásra -, a táji adottságok megőrzésére és a közösségek fejlesztésére. A fenntartható aktív turisztikai fejlesztés nem borítja fel a természetes élőhelyek ökoszisztémáját, az aktív turista pedig környezettudatosabb, és egyre inkább az a szemléletformálásának köszönhetően.

- A turisztikai, szórakoztatóipari célú fejlesztések során a lakó- és üdülőövezeteket megfelelően el kell különíteni egymástól. Amennyiben ez csak korlátozottan lehetséges olyan zónákkal javasolt a két területhasznosítást elválasztani egymástól, amelyek a zavaróhatást képesek kiküszöbölni (például belterületi erdő).
- A gyógyvíz, ásványvíz hasznosítás során a takarékos technológiákat kell előnyben részesíteni, továbbá a vízbázisok védelmét előtérbe kell helyezni a mennyiségi és minőségi romlás elkerülése érdekében. A kutak rendszeres állapotfelmérése és felújítása révén elkerülhetők a vízrétegek közötti átszűrődések.
- A gyógyhely fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani, hogy a fejlesztés hatására ne növekedjen a zajterhelés és légszennyezettség és a terület környezeti értékét meg kell őrizni.
- Javasoljuk a turisztikai területek fejlesztése és fenntartása során a környezetet kímélő technológiák alkalmazását, a zöldterületek, díszkertek ökológiai módszerekkel történő kezelését.
- A projektek tervezése során vizsgálni kell az üzemelés alatt keletkező zajokat és megfelelő nyomvonal, technológia választásával kiküszöbölni vagy mérsékelni azok zavaró hatását, szükség esetén zajvédő fásított zónák, zajvédő falak, hangszigetelés alkalmazásával.

P4. A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása

- Fontos, hogy az oktatási tevékenységek és képzések részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.

P5. A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása

- A biomassza esetleges égetési célú előállítás dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, helyette célszerű egyéb megújuló energiatermelési módok minél szélesebb körű támogatása. Továbbá célszerű a meglévő növényi hulladékképződés bomlásából származó energetikai lehetőségek kihasználása.
- A megye hiányzó vagy nem kielégítő ivóvízellátó, szennyvízelvezető és -kezelő infrastruktúra-elemeire vonatkozó beruházási intézkedések esetén előnyben részesítendő a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek (pl. a megye dombvidéki/határmenti aprófalvas területei, belső periférikus térségei). A kapcsolódó térségeket ellátó központi szennyvíztisztító telepek távlati terhelésével összefüggő jövőbeni bővítési/intenzifikálási feladatok is felmérendők, és előkészítendő.
- A dekarbonizációs cél érdekében célszerű az energetikai korszerűsítés során a fosszilis fűtőrendszerek korszerűbbre cserélése helyett a teljes kiváltása.
- A napelemek, napkollektorok telepítése kapcsán javasolt ezek települési arculati kézikönyvben történő szabályozása a településképi szempontból védett terek, utcák és a helyi védett épületek esetében.

P6. A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása

- A szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés esetén javasoljuk a táji-természeti erőforrásokat kevésbé terhelő körforgásos és közösségi gazdaság-alapú tevékenységek ösztönzését. Fontos, hogy a közösségi programok részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.
- A műemléki, helyi védett épületek tulajdonosainak a figyelmét fel kell hívni, hogy felújítást, állagmegóvást minden esetben tervező bevonásával, műemlékek esetén a műemlékvédelmi hatósággal egyeztetve, helyi védett épületek esetén a településképi eljárás alapján előre tervezzenek meg, dokumentálva a megőrzendő értékeket és ezen jóváhagyott tervek alapján kiviteleztesse. E figyelemfelhívás nélkül az épített örökség egy része örökre megsemmisülhet.
- Javasoljuk a helyi parkok, közösségi terek fejlesztése és fenntartása során a környezetet kímélő technológiák alkalmazását, a zöldterületek, díszkertek ökológiai módszerekkel történő kezelését.

P7. Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés

- Új vonalas infrastruktúra kijelölése esetén fontos, hogy az ne érintsen védett területeket, jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területeket, vagy mindezek közvetlen környezetét, és hogy a lakott területeket potenciálisan terhelő zajt és rezgést elnyelő/megakadályozó változatok (eltérő nyomvonal, zajfogó növényzettel és műszaki megoldásokkal betelepített zónák létrehozása, azaz a leghatásosabb elkerülő, vagy védő műszaki megoldások alkalmazása a zaj forrásánál) kerüljenek megvalósításra. Általános szempontként is elmondható, hogy lehetőség szerint kerülendő az új közlekedési infrastruktúra létesítése a termőtalaj és a természeti területek kárára. Kerékpárutak esetében az élővilágot zavaró és az élőhelyeket elválasztó hatások gyengébbek, de védett vagy sérülékeny természeti területeken ezek kialakítása is kerülendő. Már a tervezés korai szakaszában szükséges ezeket a konfliktusokat kezelni, mert az uniós finanszírozásnak alapfeltétele az uniós feltételek betartatása, a hazai engedélyezési eljárástól függetlenül is, ezért célszerű erre idejében felkészülni. Különösen fontos figyelembe venni, hogy az Európai Unió által finanszírozott beruházások esetén – a legutóbbi gyakorlat alapján – a pályázatok elbírálásánál az Európai Bizottság a területi érintettség meghatározásánál nemcsak a közvetlen érintettséget vizsgálja, hanem széles pufferzónával határozza meg azt a területrészt, melyre a vonalas létesítmény hatással van, így az érintett Natura 2000 területeket is. Javasolt előzetes egyeztetés céljából már a tervezési folyamat elején megkeresni a területileg érintett nemzeti park igazgatóságot.
- Több település a település földgázellátását szeretné kiépíteni. Az uniós klímavédelmi célkitűzések célja a fosszilis energiahordozók kiváltása, amellyel a fosszilis földgázhálózat fejlesztése nem összeegyeztethető. Ezen települések számára energetikai tanácsadás keretében célszerű megújuló energetikai megoldásokat ajánlani a település adottságainak figyelembevételével, felkészítve őket az önkormányzatok, a vállalkozások és a lakosság számára megnyíló támogatási lehetőségekre.

- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amely sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaz, melyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.
- Az infrastruktúra fejlesztés, új vonalas létesítmények kialakítása, elhelyezése során már a tervezés fázisában tekintettel kell lenni az általuk várhatóan kibocsátott többlet-zajterhelésre. Az utólagos zajcsökkentési megoldások sokszor elfogadhatatlanok az érintett lakosok számára, mindemellett hatékonyságuk messze elmarad a várakozástól és magas költséggel járnak.
- Javasoljuk a közterületek, intézmények, nyomvonalas létesítmények menti zöldfelületek fejlesztése és fenntartása során a környezetet kímélő technológiák alkalmazását, a zöldterületek, díszkertek ökológiai módszerekkel történő kezelését. Továbbá a lakosság körében a családi házak udvarán, kiskertekben e módszerek elterjesztését képzéssel, szemléletformálással.
- A projektek tervezése során vizsgálni kell az üzemelés alatt keletkező zajokat és megfelelő nyomvonal, illetve technológia választásával kiküszöbölni vagy mérsékelni kell azok zavaró hatását, szükség esetén zajvédő fásított zónák, zajvédő falak, hangszigetelés alkalmazásával.

P8. Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Somogy megyei részének fejlesztése

- Javasoljuk a veszélyes anyagokat vagy technológiákat használó ipari tevékenységek, illetve intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységek kizárását a támogatandó tevékenységek közül, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiák előnyben részesítését (pl. korszerű anyag- és csomagolóstechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).
- Veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegyipari tevékenységek esetén (P1, P2, P9) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni.
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- Erdősítés, erdőgazdálkodás során nagyfokú körültekintéssel kell eljárni: A rövid vágásfordulójú faültetvények művelésének minden fázisa jelentős mennyiségű fosszilis energiahordozót igényel és károsanyag-kibocsátással is jár. Szénmérleg szempontjából sem preferálandók az ültetvényerdők a gyepekkel szemben, hiszen a talajukban megkötött szén nagy része a tuskózás során felszabadul, emellett gyenge vízellátottságú területeken fokozzák a vízhiányt, ezzel csökkentve a környező egyéb élőhelyek (pl. szántók, gyepek) szénmegkötő-képességét. Minden esetben javasolt a klímareziliens erdészeti szaporítóanyagok alkalmazása.
- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
- A mezőgazdasági és gazdasági-élnkítési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.

- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.
- Fontos, hogy a tömegetturisztikai célú attrakciófejlesztés helyett a minőségi, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások fejlesztését preferálják, így elmozdulva a környezetet kevésbé terhelő turisztikai kínálat felé.
- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beavatkozásokkal szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- A természetes élőhelyek túlzott igénybevételenek kockázati tényezői és káros hatásai mérsékelhetőek a megfelelően tervezett és a káros hatásokat minimalizáló aktív- és ökoturisztikai fejlesztésekkel, amelyek pozitív hatása az esetlegesen bekövetkező káros következményeknél jóval nagyobb. Az aktív turisztikai fejlesztések pozitívan hatnak a népesség egészségben eltöltött éveinek számára, a foglalkoztatásra - ezáltal a népességmegtartásra -, a táji adottságok megőrzésére és a közösségek fejlesztésére. A fenntartható aktív turisztikai fejlesztés nem borítja fel a természetes élőhelyek ökoszisztémáját, az aktív turista pedig környezettudatosabb, és egyre inkább azzá tehető a szemléletformálásának köszönhetően.
- Az erdőgazdálkodás, feldolgozóipar, kisipari szolgáltatások mind környezeti zajkibocsátással bíró tevékenységek. A fejlesztésük során törekedni kell arra, hogy a lakosságot minél alacsonyabb mértékű zajterhelés érje az újonnan üzembe helyezett kibocsátóktól.
- A turisztikai, szórakoztatóipari célú fejlesztések során a lakó- és üdülőövezeteket megfelelően el kell különíteni egymástól. Amennyiben ez csak korlátozottan lehetséges olyan zónákkal javasolt a két területhasznosítást elválasztani egymástól, amelyek a zavaróhatást képesek kiküszöbölni (például belterületi erdő).
- A gyógyvíz, ásványvíz hasznosítás során a takarékos technológiákat kell előnyben részesíteni, továbbá a vízbázisok védelmét előtérbe kell helyezni a mennyiségi és minőségi romlás elkerülése érdekében. A kutak rendszeres állapotfelmérése és felújítása révén elkerülhetők a vízrétegek közötti átszűrődések.
- Javasoljuk a turisztikai területek fejlesztése és fenntartása során a környezetet kímélő technológiák alkalmazását, a zöldterületek, díszkertek ökológiai módszerekkel történő kezelését.
- A projektek tervezése során vizsgálni kell az üzemelés alatt keletkező zajokat és megfelelő nyomvonal, technológia választásával kiküszöbölni vagy mérsékelni a zavaró hatását, szükség esetén zajvédő fásított zónák, zajvédő falak, hangszigetelés alkalmazásával.

P9. Barcsi és Csurgói komplexen fejlesztendő járások fejlesztése

- Javasoljuk a veszélyes anyagokat vagy technológiákat használó ipari tevékenységeket, illetve intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységeket kizárásból a támogatandó tevékenységek közül, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiák előnyben részesítését (pl. korszerű anyag- és csomagolótechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).
- Veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegyipari tevékenységek esetén (P1, P2, P9) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni.
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.
- A szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés esetén javasoljuk a táji-természeti erőforrásokat kevésbé terhelő körforgásos és közösségi gazdaság-alapú tevékenységek ösztönzését. Fontos, hogy a közösségi programok részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.
- Az erdőgazdálkodás, feldolgozóipar, kisipari szolgáltatások mind környezeti zajkibocsátással bíró tevékenységek. A fejlesztésük során törekedni kell arra, hogy a lakosságot minél alacsonyabb mértékű zajterhelés érje az újonnan üzembe helyezett kibocsátóktól.
- A gyógyvíz, ásványvíz hasznosítás során a takarékos technológiákat kell előnyben részesíteni, továbbá a vízbázisok védelmét előtérbe kell helyezni a mennyiségi és minőségi romlás elkerülése érdekében. A kutak rendszeres állapotfelmérése és felújítása révén elkerülhetők a vízrétegek közötti átszűrődések.
- A projektek tervezése során vizsgálni kell az üzemelés alatt keletkező zajokat és megfelelő nyomvonal, technológia választásával kiküszöbölni vagy mérsékelni a zavaró hatását, szükség esetén zajvédő fásított zónák, zajvédő falak, hangszigetelés alkalmazásával.

4.2 Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre

A program hatásvizsgálatának figyelembevételével a P4 prioritásban tervezett informatikai készségfejlesztésen túlmenően a digitalizáció gyorsítását célzó intézkedések betervezése a programba megtörtént, amelyek segítik a munkavégzéssel, ügyintézással együtt járó közlekedési eredetű környezeti terhek csökkentését, és versenyképesebb vállalászási környezetet teremtenek a magasabb hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek számára.

A koncepció hatásvizsgálatának figyelembevételével a program 7.2 intézkedésében megjelentek az e-közlekedést és a helyi megújuló energiatermelési és tárolási rendszerek okos megoldásait ösztönző fejlesztések.

A koncepció hatásvizsgálatának figyelembevételével a program P5.4 infrastruktúra-fejlesztései között helyet kaptak a megye egészére vonatkozó csapadékvízvezetési, vízvisszatartási megoldások, amelyek az egész megye talajvízszintjére és áttételesen a Balaton vízszintingadozására is kedvező hatással lesznek. A mezőgazdaság fejlesztését tartalmazó intézkedések szintén tartalmaznak vízvisszatartási fejlesztést: P1.1, P8.1.

A koncepció hatásvizsgálatának figyelembevételével a program P5.2 és P9.2 energetikai fejlesztési intézkedéseiben a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő szennyvíziszapkezelés, a P5.4 intézkedésben a szennyvíz- és csapadékvíz-elvezető és -kezelő rendszerek technológiai fejlesztései megjelentek.

A koncepció hatásvizsgálatának figyelembevételével a program a koncepció térhasználati elveit rögzítő a „A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása” című horizontális célba beépítve, A horizontális szempontok projekt kiválasztási feltételek közötti hangsúlyos, magas pontszámú megjelenése úgy befolyásolhatja a megye fejlesztéseit, hogy a gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztések ne járjanak szükségtelen mértékű környezetterheléssel.

A helyi kultúra ápolása, megőrzése, az identitás erősítése hozzájárul a hagyományok, népi értékek megőrzéséhez. A fesztiválok ökológiai lábnyomát a szervezés során minél kisebbre kell csökkenteni.

A fejlesztések megvalósítása esetén vizsgálni kell a zaj és levegőszennyezési hatásokat.

A megye nagyon gazdag régészeti lelőhelyek tekintetében, melyek egyik oldalról attrakcióként értékesíthetők, ugyanakkor beruházási oldalról veszélyeket rejtenek, amelyre fel kell hívni a figyelmet.

A közlekedési átjárhatóságot javító, így határvédelmi szempontokat is érintő fejlesztések miatt intézkedési tervek szükségesek esetleges veszélyhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülésének esetére.

Az árvízvédelmi szakaszokat, a mögöttük elhelyezkedő mentesített öblözeteket, valamint a nyílt árterületeket érintő fejlesztések kidolgozása során a fejlesztések árvízvédelmi szakmai szempontokkal összehangolása szükséges, a Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: DÉDUVIZIG) bevonásával.

A megye jövőképében szerepel a jó életminőség és a kedvező élettér biztosítása, amelyhez elengedhetetlen a globális klímaváltozás helyi szinten is egyre inkább érezhető hatásaival szembeni alkalmazkodóképesség kialakítására való elkötelezettség megjelenítése. Az alkalmazkodóképességet erősítő technológiák bevezetésének és vagy a szemléletformálásnak szükséges megjelennie minden megvalósuló projektben már az előkészítési szakaszban. Javasoljuk, hogy ez lehetőség szerint értékelési szempont legyen.

4.3 A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása

A turisztikai iparágban tevékenykedő vállalkozások, és kiemelten a régiek és újak közötti viszony turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek létrehozásával javítható folyamatos programok szervezése mellett.

A turisztika vállalkozások és a helyi lakosság közötti jó viszony megtartása érdekében lakossági fórumok szervezése javasolt, illetve olyan helyi és megyei, illetve országos szintű szabályozási háttérrel szükséges biztosítani, ami támogatja a helyi lakosok érdekeinek figyelembevételét a megvalósuló turisztikai fejlesztések kapcsán.

A helyi energiaközösségek létrehozása érdekében helyi, megyei és országos szinten is támogatni szükséges ezek szabályozói megfelelését és az érintett települések függetlenségét a jelenlegi szolgáltatóktól.

5 JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁΣ TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI

A területfejlesztési program mellett, hogy célrendszere Somogy megye következő évekre érvényes fejlesztési keretrendszerének sarokpontjait képezi, további stratégiai dokumentumokon keresztül is érvényesül: Átfogó, tematikus, területi és horizontális céljainak és az ezeket rendelt specifikus prioritásoknak meg kell jelennie a különböző megyei, térségi és települési fejlesztési/tervezési dokumentumokban (megyei és települési területfejlesztési programok; integrált településfejlesztési stratégiák, települési településrendezési tervek; megyei/térségi/települési ágazati stratégiák, tervek és koncepciók; stb.), a program céljaihoz illeszkedő, azokat kibontó és adott tervezési szintre adaptáló intézkedések útján. A program a megyei területrendezési terv figyelembevételével készült, azzal szoros kapcsolatban van, emiatt az egyik eszköz jövőbeli módosítása esetén a másik módosításának szükségességét is meg kell vizsgálni. Kiemelt környezeti szempontok, amelyeket a program által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni:

- A programban rögzített térhasználati elveket követni kell, ötvözve a célrendszer erőforrások fenntartható kiaknázását célzó átfogó céljából és ugyanerre irányuló horizontális céljából eredeztethető fenntarthatósági követelményekkel. Elengedhetetlen, hogy minden jövőbeni fejlesztésben a környezettudatosság és környezeti fenntarthatóság első helyen és következetesen érvényesítendő szempont legyen.
- Nem lehet cél a Somogy megyei tömegturizmus erősítése. Helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, az ökológiai fenntarthatóságot biztosító, vagy a káros hatásokat lehetőség szerint minimalizáló, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások és attrakciók fejlesztése preferálandó.”
- Gazdaság-élénkítő beavatkozások tervezésénél előnyben kell részesíteni a környezettudatos tevékenységeket (körforgásos gazdasági alapelveknek megfelelő tevékenységek, jövőcentrikus ágazatok fejlesztései), és el kell kerülni védett természeti területek és közvetlen környezetük bolygatását, vagy természeti területek művelés alá vonását.
- Környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformálás szükséges a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltása, viselkedésének megváltoztatása érdekében. Ennek minden lehetséges módját alkalmazni kell, akár oktatási/képzési tevékenységek során, akár közösségi programokba illesztve, akár pedig a támogatáspolitikai során kiválasztási szempontként, vagy kötelező elemként alkalmazva.
- Az épített környezet, településkép értékeinek megőrzése érdekében új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt. A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület-fejlesztéseknek célszerű prioritást biztosítani.
- A környezeti zajnak való kitettség csökkentése érdekében egységes szabályozás kidolgozása javasolt az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésének megfelelő kontroll alatt tartása érdekében.
- Javasoljuk a veszélyes anyagokat vagy technológiákat használó ipari tevékenységek, illetve intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységek kizárását a támogatandó tevékenységek közül, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiák előnyben részesítését (pl. korszerű anyag- és csomagolótechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).

- Veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegyipari tevékenységek esetén (P1, P2, P9) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni.
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- Erdősítés, erdőgazdálkodás során nagyfokú körültekintéssel kell eljárni: A rövid vágásfordulójú faültetvények művelésének minden fázisa jelentős mennyiségű fosszilis energiahordozót igényel és károsanyag-kibocsátással is jár. Szénmérleg szempontjából sem preferálandók az ültetvényerdők a gyepekkel szemben, hiszen a talajukban megkötött szén nagy része a tuskózás során felszabadul, emellett gyenge vízellátottságú területeken fokozzák a vízhiányt, ezzel csökkentve a környező egyéb élőhelyek (pl. szántók, gyepek) szénmegkötő-képességét. Minden esetben javasolt a klímareziliens erdészeti szaporítóanyagok alkalmazása.
- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
- A mezőgazdasági és gazdasági-élenkítési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozza, azaz a fenntarthatóságuk kedvezőtlen. A horizontális céloknál meghatározott fenntarthatósági szempontok érvényesítését javasoljuk a fejlesztések kiválasztási szempontjai között hangsúlyosan szerepeltetni, amely mind környezeti, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból kedvező.
- Javasoljuk a környezetipari és a körforgásos gazdaság körébe tartozó tevékenységek előnyben részesítését, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (pl. korszerű anyag- és csomagolástechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, természetes alapanyagokkal dolgozó, alacsony kockázatú vegyipar, logisztika).
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- A gazdasági-élenkítési intézkedések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását.
- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beavatkozásokkal szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotról gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- A biomassza esetleges égetési célú előállításának dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, helyette célszerű egyéb megújuló energiatermelési módok minél szélesebb körű támogatása. Továbbá célszerű a meglévő növényi hulladékképződés bomlásából származó energetikai lehetőségek kihasználása.

- A megye hiányzó vagy nem kielégítő ivóvízellátó, szennyvízelvezető és -kezelő infrastruktúra-elemeire vonatkozó beruházási intézkedések esetén előnyben részesítendő a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek (pl. a megye dombvidéki/határmenti aprófalvas területei, belső periférikus térségei). A kapcsolódó térségeket ellátó központi szennyvíztisztító telepek távlati terhelésével összefüggő jövőbeni bővítési/intenzifikálási feladatok is felmélendők, és előkészítendőek.
- A dekarbonizációs cél érdekében célszerű az energetikai korszerűsítés során a fosszilis fűtőrendszerek korszerűbbre cserélése helyett a teljes kiváltása.
- Több település a település földgázellátását szeretné kiépíteni. Az uniós klímavédelmi célkitűzések célja a fosszilis energiahordozók kiváltása, amellyel a fosszilis földgázhálózat fejlesztése nem összeegyeztethető. Ezen települések számára energetikai tanácsadás keretében célszerű megújuló energetikai megoldásokat ajánlani a település adottságainak figyelembevételével, felkészítve őket az önkormányzatok, a vállalkozások és a lakosság számára megnyíló támogatási lehetőségekre.
- A turisztikai fejlesztések kapcsán javasolt a helyi, megyei és országos szintű szabályozásoknál, illetve releváns stratégiáknál, programoknál is figyelembe venni a helyi lakosság érdekeinek minél hatékonyabb érvényesítését, ami a jövőbeni konfliktusok elkerülése mellett kedvezően hat az érintett területek lakosságmegtartására és -vonzására is.
- A védelmi tervek, köztük a Vízkárelhárítási Terv elkészítése és évenkénti aktualizálása szükséges az egyes beruházások, fejlesztések megkezdésével egy időben. A Balaton szabályozási szintje az elmúlt években megváltozott, megemelésre került. A magasabb vízszint vízkárelhárítási oldalról magasabb kockázatot jelent a parti ingatlanok tekintetében, ezért kiemelten fontos a területfejlesztési dokumentumok felülvizsgálata során ezen hatás figyelembevétele, továbbá a Balaton parti települések települési vízkárelhárítási terveinek évenkénti aktualizálása.
- Az egyes fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani védett természeti és/vagy Natura 2000 területek megóvására, fenntartásának elősegítésére; a védett természeti értékek, természetvédelemi területen kívüli megóvására; idegenhonos inváziós fajok terjedésének megakadályozására, egyes területek teljes mentesítésére; pollinátorok fennmaradásának segítése, településeken belül is (pl.: virágos szegélyek kialakításával).

6 KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA

6.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése

A vizsgált program alaposan bemutatja a célrendszerének elemeit. A program öt területi célt is megfogalmaz, azok tartalmát részletesen bemutatja, és területi lehatárolásukat a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységeket elkülönítő stratégiai térstruktúrában is rögzíti. Ugyanakkor ez mégsem tekinthető a tervezett beavatkozások területi fókuszálásának, hiszen maguk a beavatkozások nem a területi, hanem a tematikus célok mentén kerültek meghatározásra, azok nincsenek a területi célokhoz vagy a stratégiai térstruktúra elemeihez hozzárendelve. Ezt oldotta az, hogy a prioritások között megjelent két területi típusú prioritás, amelyek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet és a komplex módon fejlesztendő járások főbb fejlesztési irányait fókuszálják.

A vizsgált program nem tartalmaz a megvalósítás során várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási intézkedéseket, ugyanakkor ahol releváns, ott tartalmaz környezeti indikátorokat. Az előzőek alapján ebben a fejezetben általános javaslatokat fűzünk a későbbi végrehajtás monitorozásához:

- Azon prioritás esetében, ahol nincs környezeti indikátor kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor. Ha az adott prioritás szerteágazó beavatkozásainak környezeti hatásai nem mérhetőek hatékonyan egy mutatóval, akkor egynél több indikátort is meg lehet határozni, de ezek számát célszerű összességében alacsonyan tartani. Az indikátorokhoz célértéket, ellenőrzési gyakoriságot, felelőst és – beavatkozás szükségessége esetén követendő - intézkedési tervet is meg kell fogalmazni.
- A környezetet potenciálisan negatív hatásokkal érintő gazdaságfejlesztési lépésekkel, a természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai és egyéb beavatkozásokkal, valamint a mezőgazdasági termelés bővítésével, fokozásával járó intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell. A természeti környezetben bekövetkezett általános (természetes és antropogén) folyamatoknak jó és érzékeny indikátora lehet a Natura 2000 területek jelölő fajainak és élőhelyeinek monitorozása.

6.2 Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

Tekintettel arra, hogy a program legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül olyan beavatkozásokat is megalapoznak, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, javasoljuk, hogy a környezeti hatások monitorozásának eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal.

A program stratégiai környezetét vizsgálva látható, hogy különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű szakpolitikai dokumentum, mivel ezek jelentős része a 2014-2020-as Európai Unió finanszírozási időszakhoz igazítva készült. A lejáró dokumentumok kisebb része jelenleg aktualizálás alatt áll, más része pedig a következő 1-2 évben kerül várhatóan aktualizálásra. Ezt az időszakot követően célszerű lesz a területfejlesztési koncepció időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy biztosan illeszkedjék a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez. A változások mértékétől függően célszerű megvizsgálni a koncepció módosítása után a programot is és szükség esetén aktualizálni.

7 KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen hatásvizsgálat célja Somogy megye 2021-2027 közötti időszakra tervezett területfejlesztési programja várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása. A hatásvizsgálat nem végez önálló adatgyűjtést, hanem a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosít várható hatásokat.

A programban rögzített átfogó, tematikus, területi és horizontális célok egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, a három terület egyensúlya példaértékű: A gazdasági fejlődést és foglalkoztatásnövelést környezetileg és társadalmilag fenntartható módon, az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása mellett tervezi megvalósítani.

A koncepció és program célrendszere társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező változásokat vetít előre a 2021-2027-es időszak során. A jövőkép megőrzendő értéként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és átfogó, illetve horizontális céljai között is megfogalmaz kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást szolgáló irányt. Ugyanakkor a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül megalapoznak olyan beavatkozásokat is, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a program gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- Bár a program tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek természetes élőhelyek túlzott igénybevétele esetén az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járnak, jelentős zajterhelést okozhatnak.
- A turizmus mellett az erdőgazdálkodás és mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Somogy megyének, és e területek a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Potenciálisan ezek is környezetterhelő hatásokkal járhatnak (pl. vízhiányos területek túlzott kiszáradása, karbonegyenleget rontó művelési módok, vegyszeres kezelés vagy természeti területek, élőhelyek művelésbe vonása, hosszú vágásfordulójú faültetvények létesítése, klímareziliens erdészeti szaporítóanyagok alkalmazása, a talaj elsavasodását okozó termények, az állattartás, hústermék-előállítás üvegházhatású gázkibocsátása, őshonos fajok megőrzése, invazív fajok háttérbe szorítása).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár, vagy növeli a fosszilis energiahordozókból kielégítendő energia-felhasználást, zajkibocsátással jár, veszélyes anyagokkal végzett tevékenységeket tartalmazhat, veszélyes hulladékkibocsátással járhat. A légiközlekedés fejlesztése is jelentős zaj és légszennyezéssel jár.
- A népesség növekedése, illetve az életszínvonal emelkedése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával járnak, így befolyásolják a településképet. A napelemek, napkollektorok telepítése is jelentősen befolyásolja a településképet. Az épített örökség megsemmisüléséhez vezethetnek a rosszul előkészített felújítások.

- A helyi parkok, közösségi terek fejlesztése során kockázat, ha nem kerülnek figyelembe vételre a környezetet kímélő technológiák, ökológiai módszerek.
- A közlekedésfejlesztési alcélok között a szennyezés, zajterhelés emelkedésével járó közútfejlesztés is található. Az új nyomvonalas infrastruktúra fejlesztés védett területeket, Natura 2000 területeket, jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területeket, vagy mindezek közvetlen környezetét és lakóterületeket is érint, ahol a szennyező és zajhatás jelentkezhet.
- A turisztikai fejlesztések során elsősorban a már ittlévő és újonnan érkező szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Emellett az új szolgáltatók a helyi lakossággal is konfliktusba kerülhetnek azok érdekeinek nem kellően körültekintő figyelembe vétele esetén.
- A helyi körforgásos gazdasági struktúrák és energiaközösségek létrehozása konfliktust generálhat a területen már működő termelő és szolgáltató vállalatokkal a piaci átrendeződések miatt.
- Több település szeretné kiépíteni a település földgázellátását. Az uniós klímavédelmi célkitűzések célja a fosszilis energiahordozók kiváltása, amellyel a fosszilis földgázhálózat fejlesztése nem összeegyeztethető.
- A megyén belül több településen hiányzik, vagy nem kielégítő az ivóvízellátó, szennyvízelvezető és -kezelő infrastruktúra.
- Jelentős infrastrukturális fejlesztési célokat fogalmaz meg a program, amelyek sok mélyépítési és magasépítési tevékenységet tartalmaznak, amelyek fenntartása rossz anyag és technológia választás esetén rendszeres környezetre káros anyagok használatát okozzák, azaz kevésbé fenntarthatóak. Az energetikai korszerűsítésen belül a fosszilis fűtőrendszerek korszerűbbre cserélése kisebb hatású, mint a teljes kiváltása megújuló energiaforrást hasznosító technológiára.
- A mezőgazdasági és gazdasági-élnévkítési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.
- Több fejlesztés negatívan érintheti a gyógyvíz és ásványvíz vagyont, amelyet a meglévő kutak állapota is befolyásol.
- A helyi kultúra ápolása, megőrzése, az identitás erősítése hozzájárul a hagyományok, népi értékek megőrzéséhez, azonban jelentős környezetszennyezéssel járhatnak a rendezvények.
- A megye nagyon gazdag régészeti lelőhelyek tekintetében, melyek egyik oldalról attrakcióként értékesíthetők, ugyanakkor beruházási oldalról veszélyeket rejtnek.
- Az árvízvédelmi szakaszokat, a mögöttük elhelyezkedő mentesített öblözeteket, valamint a nyílt árterületeket érintő fejlesztések kidolgozása során a fejlesztések árvízvédelmi szakmai szempontokkal összehangolása szükséges.
- A védelmi tervek, köztük a Vízkárelhárítási Terv elkészítése és évenkénti aktualizálása elmarad, hiányos.

A területfejlesztési program által kiegészített „b.) A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása” horizontális cél projekt kiválasztási, tervezési szempontként történő megjelenése biztosíthatja a feltárt negatív hatások és konfliktusok megfelelő kezelését. Javasoljuk a horizontális célok ezirányú érvényre juttatását.

A területi hatásvizsgálatban megfogalmazzuk mindazokat a javaslatokat, amelyek megítélésünk szerint szükségesek a feltárt konfliktusok kezeléséhez, és a potenciálisan várható negatív környezeti, gazdasági és társadalmi hatások csökkentéséhez elkerüléséhez vagy ellentételezéséhez. Javaslatot teszünk új intézkedések beillesztésére, a terv által befolyásolt más terveknel figyelembe veendő szempontokra, valamint a környezeti hatások megfelelő monitorozására is.